

Az Élő Könyvtár éppúgy működik, mint egy rendes könyvtár – az olvasók kikölcsönöznek egy "könyvet" egy rövid időre. Csupán egy különbség van: az Élő Könyvtárban a Könyvek élő személyek, és a Könyv és olvasója között személyes párbeszéd kezdődik. Az Élő Könyvtár Könyvei olyan emberek, akik előítéletekkel és sztereotípiákkal gyakorta szembesülő csoportokat képviselnek, és akik gyakran diszkrimináció és társadalmi kirekesztés áldozatai. Az Élő Könyvtárban a Könyvek nem csak beszélnek, de válaszolni is tudnak az olvasók kérdéseire, sőt, a Könyvek is tehetnek fel kérdéseket, és maguk is tanulhatnak.

Az Élő Könyvtár módszer része lett az Európa Tanács Emberi Jogi Képzés Ifjúsági Programjának. A program filozófiájának lényege, hogy az emberi jogokat nem lehet kizárólag jogi dokumentumokkal védelmezni. Mindenkinek védelmezni és segíteni kell az érvényesülésüket. Annak érdekében, hogy arra ösztönözzük az állampolgárokat, hogy gondolkozzanak el saját és a Másik emberi jogairól, szélesebb körben szükséges tudatosítani az emberi jogok fontosságát mindannyiunk személyes jóléte biztosítékaként.

Az Európa Tanácsnak negyvenhat tagországa van, amely virtuálisan Európa teljes egészét lefedi. Célja az Emberi Jogok Európai Egyezményén és egyéb az egyének jogainak védelmét szolgáló dokumentumokon alapuló közös demokratikus és jogi alapelvek megteremtése. 1949-es alapítása óta, a második világháborút követően a megbékélés szimbóluma.

Nézz a borító mögé!

Útmutató az Élő Könyvtár szervezői számára

Nézz a borító mögé! Útmutató az Élő Könyvtár szervezői számára.

ISBN 92-871-5767-6

€8/US\$12

<http://book.coe.int>
<http://www.coe.int/hre>

Nézz a borító mögé!

Útmutató az Élő Könyvtár szervezői számára.

Ronni Abergel
Antje Rothemund
Gavan Titley
Péter Wootsch

Ifjúsági és Sport Igazgatóság
"Fiatalok az emberi jogok és a társadalmi kohézió elősegítéséért" Program

Council of Europe Publishing

A kötetben kifejtett nézetekért a szerzők vállalnak felelősséget, e vélemények nem feltétlenül tükrözik az Európa Tanács álláspontját.

Minden jog fenntartva. Jelen könyvet ill. annak részeit tilos reprodukálni és továbbítani, adatrögzítő rendszerben tárolni, bármilyen formában vagy eszközzel – elektronikus (CD-Rom, Internet stb.), mechanikus, fényképeszeti úton vagy más módon közölni az Európa Tanács Kommunikációs és Kutatási Igazgatósága, a Kiadói Részleg (Communication and Research Directorate, Publishing Division) előzetes írásos engedélye nélkül

A kiadvánnyal, illetve a teljes kötet vagy valamely részének sokszorosításával, fordításával kapcsolatos bármely kérdésben kérjük, az alábbi címhez forduljanak:

Európa Tanács – Ifjúsági és Sport Igazgatóság
Európai Ifjúsági Központ Budapest
Zivatar utca 1-3
1025 Budapest
Tel.: + 36 1 438 1030
Fax: + 36 1 212 4076
E-mail: eycb.secretariat@coe.int

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült:
Don't judge a book by its cover! The Living Library Organiser's Guide.
Council of Europe Publishing, Budapest, 2005
ISBN 92-871-5766-99

Fordította: Karvalits Ivett
A fordítást az eredetivel egybevetette és szakmailag ellenőrizte:
Wootsch Péter
Címlap- és kiadványterv: Merán studios
Fotók: ©Art Factory és az Európai Ifjúsági Központ Budapest (az egyéb jelzett források kivételével)
Felelős kiadó: Ifjúsági és Sport Igazgatóság, Európai Ifjúsági Központ Budapest

ISBN
© Council of Europe, 2005
Nyomás és kötés:

Az emberi jogokat nem lehet csupán jogi eljárásokon keresztül érvényesíteni. Ezért az Európa Tanács a feladatának tekinti, hogy bátorítsa azon civil szervezeteket és közhivatalokat, amelyek világszerte védelmezik az emberi jogokat, és az igazságtalanság, az elnyomás és a diszkrimináció megelőzéséért küzdenek.

*Terry Davis,
az Európa Tanács főtárgya*

Tartalomjegyzék

Köszönetnyilvánítás	7
Bevezető	9
Az Élő Könyvtár rövid története	13
Az Élő Könyvtár megszervezése – korábbi tapasztalatok	15
Az Élő Könyvtár megszervezése és működtetése	23
Lépésről lépésre – útmutató a szervezőknek	29
A Könyvek	31
A Könyvtárosok	49
Egy Élő Könyvtár befogadása	52
Az Élő Könyvtár népszerűsítése	53
Értékelés	57
Függelék	64

Köszönetnyilvánítás

Különös hálával tartozunk az eddigi és ezt követő Élő Könyvtáraknak nyújtott erkölcsi, anyagi, technikai és intézményes támogatásért:

a Civil Sziget szervezőinek, a koppenhágai Grey Communicationsnek, az Európa Tanács mellett működő Ifjúsági Tanácsnak, az Északi Országok Minisztertanácsa Ifjúsági Bizottságának, a Pesti Estnek, a Roskilde Fesztiválnak, a Roskilde Alapítványnak, a budapesti Központi Szabó Ervin Könyvtárnak, a Sziget Iroda főigazgatójának valamint a SZIGET műszaki személyzetének.

Külön köszönetünket fejezzük ki az Élő Könyvtárhoz nyújtott inspirációért és támogatásért, továbbá a jelen kiadványhoz való hozzájárulásukért a következőknek:

Dany Abergel, Dianna Alexandersen, Trygve Augestad, Sune Bang, Bánki Erzsébet, Bártfai Barbara, Claudia Belchior, Diego Belford de Henriques, Berencz Mercedes, Ágot Berger, Rok Bermez, Jean-Philippe Bozouls, Goran Buldioski, Manuel Comeron, Csörsz Katalin, Csörsz Péter, Daróczy Réka, Dujmov Tamás, Christoffer Saabye Erichsen, Mugur Floreal, Gerendai Károly, Olivier Goens, Gondalaci László (Golyó – Budapest Massive), Gordan (ZGB), Darek Grzemny, John Hjorth & Jonna Uldahl, Horváth Veronika, Kókai Viktor, Françoise Lauritzen, Lehotay Judit, Phillip Lipski, Steffi Mayer, Mészáros Melinda, Asma Mouna, Nagy Irén, Sanja Novak, Pozsár Erika, Tobias Rosenberg, Katrin Schindler, Michael Sinisshaw, Leif Skov, Szabó Éva, Vizi Balázs, Vörös Gábor, Margot Wieser és [Rasmus Wind-Hansen](#)

... és az összes Könyvnek, olvasónak, könyvtárosnak, szervezőnek, és mindazoknak a civil szervezeteknek, akik segítettek és segítenek, hogy az Élő Könyvtárak létrejöjjenek.

Elnézést kérünk az esetleges hibákért és hiányosságokért, és sajnáljuk, hogy nem tudtuk az összes beérkezett anyagot belefoglalni e kiadványba.

Bevezető

"Végre egy igazán új ötlet!" Ez volt a legelső reakcióm, amikor először hallottam a 2000-es dániai Roskilde Fesztiválon megszervezett Élő Könyvtárról. "Mindent olyan egyszerűen kell csinálni, ahogy csak lehet, de egy csöppet sem egyszerűbben."- mondta Albert Einstein. Az Élő Könyvtár éppen ilyen egyszerű ötlet: Találkozz az előítéletteddel! Ahelyett, hogy beszélnél róla, egyszerűen találkozz velem.

Az Élő Könyvtár éppúgy működik, mint egy rendes könyvtár – az olvasók kikölcsönöznek egy "könyvet" egy rövid időre. Miután elolvasták, visszahozzák, és ha kedvük van, kikölcsönöznek egy másikat. Csupán egy különbség van: az Élő Könyvtárban a Könyvek élő személyek, és a Könyv és olvasója között személyes párbeszéd kezdődik. Az Élő Könyvtár Könyvei olyan emberek, akik előítéletekkel és sztereotípiákkal gyakorta szembesülő csoportokat képviselnek, és akik gyakran diszkrimináció és társadalmi kirekesztés áldozatai. Bárki lehet a könyvtár "olvasója", aki kész beszélgetni a saját előítéletével vagy sztereotípiájával, és rászán egy órát erre az élményre. Az Élő Könyvtárban a Könyvek nem csak beszélnek, de válaszolni is tudnak az olvasók kérdéseire, sőt, a Könyvek is tehetnek fel kérdéseket, és maguk is tanulhatnak.

Azok, akik számára nem ismeretlen az interkulturális párbeszédet, az emberi jogokat és a demokrácia fejlesztését elősegítő programok folyamán – akár a civil szféra, a felnőttoktatás és az ifjúsági munka területén – végzett munka, gyakran néznek szembe azzal a kihívással, hogy valami igazán újat és ötleteset kell kitalálniuk, olyat, amelyre sokan felfigyelnek, és ami különlegeset jelent a megszokotthoz képest. A jelen kiadványban bemutatásra kerülő, innovatív Élő Könyvtár módszer célja, hogy két olyan ember között generáljon építő párbeszédet, akiknek normális esetben erre nem lenne lehetősége. Különböző alkalmas fesztiválokra, találkozókra, olyan nagyszabású közösségi eseményekre, amelyeken emberek százai, sőt ezrei vesznek részt.

Kreatív és hozzáértő emberek nagy mennyiségben találnak ki és reprodukálnak interaktív módszereket. Ezeket a módszereket folyamatosan gyakorolják, publikálják, felhasználják, módosítják, fejlesztik és felülvizsgálják. Európa-szerte számos tréning, szeminárium, konferencia, ifjúsági csereprogram és közösségi projekt szerveződik azzal a céllal, hogy összehozza az embereket, elősegítse egymás megértését, és segítse számukra az emberi közösségben való boldogulást. Ezen erőfeszítések számára mindig az a legnagyobb kihívás, hogy minél szélesebb közösséget érjenek el. Annak ellenére, hogy nagy a kínálat ma Európában ezen a téren, mégsem nem fogja tudni kielégíteni azon fiatalabb és idősebb emberek elvárásait, akik szeretnék megtanulni, hogyan élhetnek és járulhatnak hozzá egy békés társadalomhoz, és hogyan alakíthatnak ki nyitott és félelemmentes kapcsolatot másokkal, hogyan lesznek képesek megérteni a másikat.

Ez a másik lehet akár a szomszédunk, vagy egy ismeretlen, akivel az utcán, a supermarketben, az iskolában vagy a munkánk során találkozunk. Az Élő Könyvtár lehetőséget teremt az interkulturális tanulásra és a személyes fejlődésre mindazok számára, akiknek egyébként kevés az idejük, vagy nehezen férnek hozzá nemformális képzési programokhoz.

"Az idegen olyan barát, akivel eddig még nem találkoztál." Ez a régi antirasszista szlogen éppolyan összetett, mint amilyen egyszerűen hangzik. Egyszerű, hiszen a kapcsolatteremtés szükségességét fejezi ki: találkozást és beszélgetést idegenek között, akik akár barátokká is válhatnak; és összetett, hiszen tulajdonképpen nem is olyan egyszerű találkozni és beszélgetni olyanokkal, akik – persze nézőponttól függően – valóban nagyon "idegenek". Szociológiai értelemben az idegen kifejezés nem definiálható pusztán a fizikai távolsággal – értsd: minél távolabb van tőlünk az adott személy, annál idegenebb számunkra -, hanem inkább az érzelmi közelséggel: arról a távolságról van szó, amelyet azokkal kapcsolatban érzünk, akik a közelünkben élnek és mozognak. Társadalmi különbségteteleinket szociális, politikai, kulturális különbségek ugyanúgy meghatározzák, mint a korunk, életstílusunk és életlehetőségeink. Egy 16 éves finn középiskolás könnyebben szót ért egy másik 16 éves spanyol vagy török középiskolással, mint a szomszédjában élő 58 éves munkanélküli fém munkással. Az információs társadalomban megjelenő egyre összetettebb és gördülékenyebb társadalmi kapcsolatok az interperszonális kommunikáció töredezettségének növekedését fogják eredményezni; az emberek azokkal lépnek kapcsolatba, akikkel közös projekteket vagy üzletet bonyolítanak – a munka területén, szabadidejükben vagy a családi életben. Kevés idő és esély marad az "ismeretlennel" való találkozásra.

A másiktól alkotott képekkel és információ-töredékekkel körülvéve az embereknek saját képzelőerejükre és feltevéseikre, vagy előítéleteikre és sztereotípiáikra kell hagyatkozniuk, mely utóbbiak gyakran járnak együtt. Az Élő Könyvtár arra teremt lehetőséget, hogy privátim és személyesen beszéljünk el egy "idegennel" egy szervezett, védett, mégis teljes mértékben szabad terepen – szigorú időkeretek között, de minden további kötelezettség nélkül. Talán ez a keret az egyik oka, hogy olyan népszerűvé lett az Élő Könyvtár, bárhol került is megrendezésre: az olvasók előre láthatták, milyen kockázattal jár a Másikkal való találkozás.

Az Élő Könyvtár része lett az Európa Tanács 2003-as "Fiatalok az emberi jogok és a társadalmi kohézió elősegítéséért" elnevezésű programjának. A program filozófiájának lényege, hogy az emberi

jogokat nem lehet kizárólag jogi dokumentumokkal védelmezni. Mindenkinek védelmezni és segíteni kell az érvényesülését. Annak érdekében, hogy arra ösztönözzük az állampolgárokat, hogy gondolkozzanak el saját és a Másik emberi jogairól, szélesebb körben szükséges tudatosítani az emberi jogok fontosságát mindannyiunk személyes jóléte biztosítékaként.

Az Európa Tanács Ifjúsági és Sport Bizottsága az emberi jogok, a demokrácia és a kulturális sokszínűség elvein alapuló fontos és egyedülálló tapasztalattal rendelkezik a nemformális és interkulturális nevelés területén. Több mint harminc éves fennállása óta az Európa Tanács ifjúsági szektorának programjai a fiatalok és a velük foglalkozók ezreit érintették mind az önkéntes, mind a hivatásos ifjúsági munka keretében. Ezen a téren az ifjúsági egyesületek, a civil szervezetek és a kormányzati intézmények a legfőbb partnerek.

¹ További információ: www.coe.int/hre and www.coe.int/youth

Az Élő Könyvtár rövid története

Olyan nagyszabású nyilvános rendezvények, mint a "Te is Más Vagy – Te Sem Vagy Más" elnevezésű Európai Ifjúsági Kampány, vagy az "Európai Ifjúsági Hetek" növelték az együttműködő partnerek hálózatát, és szélesebb körben ismertté tették az Európa Tanács tevékenységét. Az ilyen típusú nagyszabású események hosszú távú kötelezettséget jelentenek, és anyagi biztonságot kívánnak meg; amennyiben ezek a feltételek adottak, tekintélyes hatás érhető el, és fontos folyamatkövető programok fenntartására is marad lehetőség.

Az Élő Könyvtárnak nincsenek ilyen nagy ambíciói, inkább "kis része egy nagy rendezvénynek", ahol rövid idő alatt és viszonylag kis befektetéssel egyének sokasága hasznosíthatja az Európa Tanács ifjúsági szektorában és partneri hálózatában összegyűlt tapasztalatot. Ez a szélesebb közönség, az Élő Könyvtár olvasói nem kötelezik magukat további cselekvésre. Mégis a sok különböző Könyvtár szervezőinek egyik biztató tapasztalata az volt, hogy sok olvasó kezdett el érdeklődni a civil társadalmi mozgalmak és a bennük való részvétel iránt.

Ezzel a kiadvánnyal az Európa Tanács ifjúsági szektora az Élő Könyvtár módszertanát kívánja terjeszteni. 2000 óta számos tagállamban sikerrel alkalmazták és fejlesztették a programot. Ez a *szervezőknek szóló útmutató* összefoglalja az Élő Könyvtárak korábbi vendéglátói, szervezői, könyvtárosai, Könyvei és olvasói által egyesített tapasztalatokat. Célja, hogy bátorítást, támogatást és tanácsot adjon mindazoknak, akik egy Élő Könyvtár megszervezésének nehéz, de eredményekkel kecsegtető feladatát kívánják felvállalni. Nem akar "szakácskönyv" lenni, nem is lehetne: hiszen a "hozzávalók" minden egyes eseményen különbözők, a jövőbeni szervezőknek a módszertant saját speciális társadalmi és fizikai környezetükhöz kell igazítaniuk. Ugyanakkor világosan láthatók az egyedi alkalmazás korlátai: a stabil szerkezetek építéséhez jó eszközök szükségesek, és ha hanyagul használjuk őket, vagy nem elég nemes szándékkal, ezek az eszközök rombolni is képesek. A szerzők kívánsága tehát az, hogy a munkájuk felelős kezekbe kerüljön felelős célokért: az Élő Könyvtár *nem* egy PR-fogás látványos főcímeikért, nem állatkert vagy kirakat ritka és egzotikus fajok számára, és nem is egy munkaerő-közvetítő vagy olyan hely, ahol híres embereket állítanak ki.

Az Élő Könyvtár egy olyan eszköz, amely elősegíti a békés egymásmellettélést, közelebb hozza egymáshoz az embereket az egyén emberi méltóságának kölcsönös és gondos tiszteletben-tartásával. Egyformán igaz ez az olvasókra, a Könyvekre és a szervezőkre nézve is.

Eurokrata könyv

Az Élő Könyvtár (Menneske Biblioteket – Emberi Könyvtár) ötletét eredetileg a "Állítsátok meg az Erőszakot" (Foreningen Stop Volden)² elnevezésű dán ifjúsági civil szervezet fejlesztette ki a 2000-es Roskilde Fesztivál – Dánia legnagyobb éves zenei eseménye – látogatói számára szervezett programjai részeként. A koppenhágai székhelyű "Állítsátok meg az Erőszakot" egy kortársak vezette ifjúsági kezdeményezés volt azzal a céllal, hogy aktivizálja a fiatalokat az ifjúság körében megjelenő erőszak megelőzésében. A szervezet projektmenedzserei a fesztivállal szoros együttműködésben és a Roskilde Alapítvány anyagi támogatásával szervezték meg az első könyvtárat. Már ekkor látható volt, hogy a programban rejlő lehetőség messze meghaladja mind a szervezők, mind a fesztivál házigazdáinak várakozását

Amint azt a bevezetőben már említettük, ez a pozitív tapasztalat felkeltette az Európa Tanács budapesti Európai Ifjúsági Központjának figyelmét (EIK). Az EIK közvetítésével a dán szervezők kapcsolatba léptek a Sziget Fesztivál – Magyarország legnagyobb zenei fesztiválja – rendezőivel, és elhatározták, hogy 2001-ben a Szigeten is megvalósul az Élő Könyvtár. 2003 óta pedig az EIK szervezésében, az Európa Tanács standjának részeként kerül megrendezésre az Élő Könyvtár minden alkalommal egy héten át. A Sziget Fesztivál eddig négy Élő Könyvtárat látott vendégül, és a program a fesztivál keretén belül működő Civil Sziget egyik legfőbb vonzereje lett. A Civil Sziget a fesztivál azon része, ahol a civil szervezetek és számos más intézmény és szervezet bemutatkozhatnak, és nyitott programokat szervezhetnek.

Az Európa Tanács által a Sziget Fesztiválon szervezett könyvtárak megmutatták, hogy ez a program képes a határok átlépésére, és különböző társadalmakban is alkalmazható. Nemzetközi és interkulturális természetének köszönhetően folyamatosan új elemekkel bővült, mint például a "Szótárak", olyan "könyvek", akik tolmácsként

ÉLŐ KÖNYVTÁR: A RENDEZVÉNYEK IDŐRENDJÉN

- 2000 Roskilde Fesztivál, Roskilde, Dánia
- 2001 Sziget Fesztivál – Civil Sziget, Budapest, Magyarország
- 2002 Északi Országok Minisztereinek Tanácsa, "2002-es Ifjúsági Találkozó", Oslo, Norvégia
- 2002 Sziget Fesztivál – Civil Sziget, Budapest, Magyarország
- 2003 Alvarn Ungdomskole, Nesodden, Norvégia
- 2003 Sziget Fesztivál – Civil Sziget, Budapest, Magyarország
- 2003 Stavanger Könyvtár Fesztivál, Stavanger, Norvégia
- 2004 Központi Szabó Ervin Könyvtár 100. évfordulója, Budapest, Magyarország
- 2004 Pszinapszis Ifjúsági Fesztivál, Budapest, Magyarország
- 2004 Rock In Rio Lisboa, Lisszabon, Portugália
- 2004 Sziget Fesztivál – Civil Sziget, Budapest, Magyarország
- 2004 Northbridge Fesztivál, Koppenhága, Dánia
- 2004 Gronerlykka Közösségi Iskola, Oslo, Norvégia

² Az "Állítsátok meg az Erőszakot" szervezetet egy kortárs erőszakmegelőzési kezdeményezésként öt koppenhágai fiatal indította el 1993-ban egy barátjuk brutális megkéselésére hatására. Három éven belül a mozgalomnak már 7000 tagja volt, főként a 12-18 éves korosztályból. A mozgalom 2001-ben megszűnt létezni mint aktív civil szervezet.

Az Élő Könyvtár megszervezése – korábbi tapasztalatok

szolgálnak. Ez az újítás lehetővé tette, hogy a fesztiválon jelenlévő nagyszámú nemzetközi közönség, illetve a helyi nyelvet nem beszélő "Könyvek" is részt vegyenek a programban. Az Európa Tanács Emberi Jogi Képzés Ifjúsági Programja keretében megvalósuló Élő Könyvtáraknak volt a legtöbb résztvevőjük, kapták a legnagyobb sajtónyilvánosságot, és készítették a programot, annak módszertanát és hatását feldolgozó legátfogóbb dokumentációt.

Az utóbbi években más szervezetek is felfedezték az elképzelést és a benne rejlő lehetőségeket. 2002-ben, Oslóban az Északi Országok Minisztereinek Tanácsa Ifjúsági Bizottsága által szervezett az "Ifjúság az északi országokban" című nagyszabású ifjúsági rendezvényen is felállítottak egy Élő Könyvtárat. Egy valódi könyvtárban kapott helyet, nyitva állt a nagyközönség számára, és tartalmas programot jelentett az északi országokból érkező 450, a rendezvényen résztvevő fiatalnak is. 2004 nyarán az erőszak áldozataival foglalkozó APAV elnevezésű portugál szervezet egynapos Élő Könyvtárat szervezett a lisszaboni Rock in Rio Fesztivál "Jobb Világ Sátrában". Az eseményt nagyon alacsony költségvetésből és nagyon rövid idejű nyitvatartással valósították meg, mégis nagyon érdekes eredményt hozott: a Lisszabon Könyvtár bebizonyította, hogy a program nemcsak különböző országokban adaptálható, hanem különböző mértékű törekvések és anyagi lehetőségek esetében is. Például az eredeti könyvtár Roskildében 75 Könyvet tartalmazott, a Sziget Fesztivál közel ötvenet, míg a Lisszabon Könyvtárban csak 20 Könyv volt.

Az Élő Könyvtárral kapcsolatos magyarországi tapasztalatok azt szemléltetik, milyen alapos kidolgozottsággal állítható fel, az északi

tapasztalatok azt mutatják, milyen sokféle dimenziója lehet, és a portugál példa bizonyítja, milyen könnyen adaptálható. Az Élő Könyvtár valószínűleg a világ bármely országában sikeresen működhethet, és folyamatosan fejleszhető. Az alábbi táblázatokban az Élő Könyvtár eddigi és ezt követő utazásai olvashatók, természetesen azok, amelyekről eddig tudomást szereztünk. Ennél sokkal több fog megvalósulni.

A 2005-RE TERVEZETT PROGRAMOK (A KIADVÁNY ELKÉSZÜLTÉIG)

Augusztus: Központi Könyvtár, Koppenhága, Dánia
Augusztus: Központi Könyvtár, Oslo, Norvégia
Augusztus: Húitt Husidd, Reykjavík, Izland
Augusztus: Sziget Fesztivál – Civil Sziget, Budapest, Magyarország
Szeptember: Northbridge Fesztivál, Blaagarden Public Library, Koppenhága, Dánia
Szeptember: Oslo, Norvégia
Szeptember: Helsinki, Finnország
Szeptember: Reykjavík, Izland
Szeptember: Göteborgi Könyvvásár, Göteborg, Svédország
Szeptember: Az Ifjúsági, Szociális, Családügyi és Esélyegyenlőségi Minisztérium Ifjúsági és Emberi Jogi Utcafesztiválja, Budapest, Magyarország (a budapesti Európai Ifjúsági Központ 10. évfordulójához kapcsolódóan)

CHRISTOFFER ERICHSEN AZ "ÁLLÍTSÁTK MEG AZ ERŐSZAKOT" MOZGALOM TELJES MUNKAIKÖZSÉG ALKALMAZOTTJA VOLT, ÉS EGYIKE ANNAK A NÉGY PROJEKTKOORDINÁTORNAK, AKIK A ROSKILDE FESZTIVÁLON AZ ELSŐ ÉLŐ KÖNYVTÁRT MEGSZERVEZTÉK.

A Roskilde Fesztivál 1970-ben indult, és hamarosan Európa egyik vezető zenei fesztiváljaként ismerték el. Kora júliusban kerül megrendezésre, négy napon keresztül öt színpadon közel 150 művész lép fel. A Fesztivál egy bejegyzett nonprofit szervezet, mely a nyereségből a Roskilde Alapítványon keresztül civil szervezetek munkáját támogatja.

A Roskilde Fesztiválon való részvételével az "Állítsátok meg az Erőszakot" arra tett kísérletet, hogy egy szinttel mélyebben vitassa meg az ifjúságot, az erőszakot, a rasszizmust és ezek gyökereit érintő kérdéseket, és azt próbálta meg feltárni, milyen körülmények vezettek a különféle kulturális, etnikai, vallási vagy munkahelyi csoportokhoz tartozó emberek között kialakuló erőszakos konfliktusokhoz. Olyan programot akartunk létrehozni, amely lehetővé teszi a "közönség/olvasók" számára, hogy saját előítéleteikre és sztereotípiáikra összpontosítsanak és reflektáljanak, és hogy egy békés, pozitív és szórakoztató találkozt szervezzünk számukra saját legrosszabb előítéleteikkel. Azzal a meggyőződéssel közelítettük meg a kérdést, hogy minden ember kialakít valamiféle előítéletet és sztereotípiákat. Könnyű bizonyos távolságból előítéleteket kialakítani egy másik embercsoportról, de sokkal nehezebb fenntartani ugyanezeket a sztereotípiákat a másikkal való direkt személyes kapcsolat során. Sokszor hallunk ehhez hasonlókat: "Gyűlölöm a bevándorlókat, de Mohammad az iskolámból rendben van, mert őt ismerem."

Tehát az alapötlet az volt, hogy az Élő Könyvtár olyan fizikai tér legyen, amely úgy van berendezve, mint egy könyvtár, tele emberekkel, akik könyvekként viselkednek. Az én feladatom a program előkészítése és a könyvtár mindennapos működésének felügyelete és az eseményt finanszírozó fesztivállal való közös munka volt. A legnagyobb kihívást az jelentette, hogy a program igényeihez kötődő megállapodások biztosítása érdekében kapcsolatba lépjek a fesztivál megfelelő részlegével, és hogy koordináljak a fesztivál adminisztratív rendszere és saját önkéntes csapatunk között. Kijelöltek számunkra egy helyet a fesztivál területén belül, ahol a könyvtárat felépíthetjük, de amikor odaértünk, csak zöld fűvet találtunk.

A Könyvtár működtetésében komoly folyamatot jelent a toborzás: önkéntesek, Könyvek, könyvtárosok, dekoratőrök és segítők felkutatása. Amikor a Könyveket toboroztuk, ötletelő szekciókat tartottunk, ahol megbeszéltünk és felsoroltunk számos sztereotípiát és előítéletet, ez lett a Könyvek összegyűjtésének kiindulópontja. Az etikát

és a program korlátait illetően hosszas vita után megállapodtunk, hogy nem hívunk meg olyan Könyveket, mint a skinheadek, a nácik, a vallási fundamentalisták, és olyan ezoterikus vallási csoportok képviselői, akik a társadalom más csoportjairól sértően vélekednek. Hiszen a gyakorlat a kapcsolatteremtésről szól, nem használhatjuk arra, hogy ellentéteknek és konfliktusoknak teremtsen színteret.

Amint körülbelül 50 különböző típusú Könyvet megneveztünk, felvettük a kapcsolatot mindazokkal a Könyvekkel, akik saját hálózatunkon belül elérhetőek voltak. Egyéb szervezeteket, közintézményeket és munkahelyeket is megkerestünk, amelyek Könyveket biztosíthattak a könyvtárnak. Egy általános felkérést küldtünk ki a partnereinknek a megfelelő információkkal, azt biztosítandó, hogy mind a szervezet, mind a Könyvek személyei tiszta képet kapjanak arról, mire vállalkoznak, és mire számítunk a részvételüktől.

Az Élő Könyvtár könyvtárosainak szerepe nagyon hasonlított a valódi könyvtárosokéhoz: a kölcsönzések lebonyolítása, az olvasójegyek kitöltése, a Könyvek elérhetőségének ellenőrzése, az előjegyzések kezelése és a Könyveknek jelentkező önkéntesekkel folytatott interjúk levezetése. Két fiatal graffiti-művészt hívtunk meg, hogy olyan képekkel dekorálják a könyvtár standját, amelyek az itt található "Könyvekkel" előforduló mindennapos konfliktushelyzeteket ábrázolják. A szervezetünk önkénteseiből toboroztunk segítőt, hogy felállítsák a standot a fesztivál helyszínén, és minden rendbe tegyenek, amikor véget ért. Egy csapat önkéntes éjjel vigyázott a standra és a táborra. A tábor nagyon fontos hely volt, hiszen a fesztivál egy héten keresztül zajlott, az embereknek szükségük volt egy közös térre, ez segítette a kommunikációt is, és közösségi érzést teremtett a Könyvek és a személyzet között.

A könyvtár a Világzene Színpad közelében volt, a helyszínt kerítéssel vettük körül, és csináltunk egy kaput, amelyet a nyitvatartási órákon kívül be tudtunk zárni. Székeket és asztalokat helyeztünk el a Könyvek számára, és felállítottunk egy pultot a kettő-négy könyvtárosnak. Sokat dolgoztunk a program népszerűsítésén: helyet kaptunk a koncepció ismertetésére a fesztivál programfüzetében, és a fesztivál rádióját és honlapját is kihasználtuk; egy projektkoordinátort is szerződtettünk, akinek a szélesebb médiával való kapcsolattartás volt a feladata, és a fesztivál sajtóközpontján keresztül eljuttattuk sajtóközleményünket a hivatalos sajtónak.

Tizenhat 16-21 éves, különböző etnikai háttérű fiatalból létrehoztunk egy Utcai Reklám Csapatot. Az Élő Könyvtárnak végzett munkájukért cserébe ételt, italt, táborhelyet és fesztiválbelépőt ajánlottunk fel nekik. Ez egyben egy kísérlet is volt: hiszen ezek a fiúk az "Állítsátok meg az Erőszakot" célcsoportjából kerültek ki, maguk is veszélyeztetett fiatalok voltak, és a velük foglalkozó intézmények szociális munkásai

tanácsokkal láttak el minket arra vonatkozólag, mire figyeljünk, és mit próbáljunk meg elkerülni velük kapcsolatban. Amikor az utcai csapat először összeállt, nem tűntek különösebben lelkesnek. Az első délután, amikor visszatértek, néhányuknak hiányzott a pólója. Egy nagy csoport sötét hajú fiú, akiket gyakran ítélnek meg negatívan, és kerülnek a többi fiatalok. Most mégis nevetve mesélték, hogyan kunyerálták el tőlük fiatal lányok a pólóikat. Nem is vették észre, hány órán keresztül jártak körbe és találkoztak az emberekkel: már a könyvtár ilyen módon való sikeres népszerűsítése is ígéretessé tette magát a programot.

A csapattól a gyakorlati jellegű kérdéseken kívül leggyakrabban az iránt érdeklődtek, hogy: "kié az ötlet?", "és ez tényleg igaz, hogy kikölcsönözhetek egy valódi rendőrt vagy homoszexuálist egy órára?" A hivatalos megnyitőig 70.000 ember érkezett a fesztiválra, csak hogy megismerjék a számos programlehetőséget, bár mi nem készültünk nagy forgalomra, amíg el nem kezdődik az egész. Ezt az időt a Könyvek arra használták fel, hogy megismerjék egymást, és megbeszéljék, mire számíthatnak. Két órával a fesztivál kezdetét követően érkezett az első ember, de amint megjelentek az első olvasók, négy napig folyamatosan tartott a roham, és a legnépszerűbb könyvek állandóan ki voltak kölcsönözve. Természetesen a közönség egy része eleinte szkeptikus volt az ötlettel kapcsolatban, míg másokat annyira felcsigázott a dolog, hogy felajánlották, szívesen lesznek önkéntes Könyvek egy napig. Mindent egybevetve az olvasók és a közönség nagy többsége érdekesnek és merésznek találta az ötletet. A Könyvek egyformán beszámoltak őszinte és kevésbé komoly olvasókról is, de általában véve élvezték, hogy olvassák őket.

Melegen ajánlom ezt a gyakorlatot, ha a tolerancia és a nyitottság üzenetével kívánják megcélozni a fiatalokat. Ugyanakkor fontos tudatosítani a szervezőknek, hogy komoly és elég időigényes feladatot vállalnak. Természetesen ez attól is függ, milyen nagyszabású a program, és mennyi ideig működik. De egy fesztiválon résztvevő civil szervezetként nagyon fontos a lehető legalaposabban előkészíteni a programot a fesztivál személyzetével és adminisztratív részlegével szoros együttműködésben.

TRYGVE AUGESTAD VOLT AZ ALVARN UNGDOMSKOLE-BAN (KÖZÖSSÉGI IFJÚSÁGI ISKOLA) RENDEZETT ÉLŐ KÖNYVTÁR HELYI KOORDINÁTORA A NORVÉGIAI NESODDEBEN. A PROGRAMOT 2003 OKTÓBERÉBEN A NORSK FOLKEHJELPP (NORVÉG HUMÁN SEGÉLY) SZERVEZTE.

A Könyvtárat 84 diák számára az Alvarn Közösségi Ifjúsági Iskola "Nemzetközi hetéhez" kapcsolódóan valósították meg. A norvég segélyszervezet a dán "Állítsátok meg az erőszakot" mozgalommal együttműködésben, iskolai környezetben, nevelési módszerként kívánta kipróbálni az Élő Könyvtár ötletét. Kapcsolatba léptünk három tanárral az iskolából, akik érdeklődtek az elképzelés iránt, és úgy döntöttünk, normális tanítási órák keretében szervezzük meg a programot. Háromórás időkeret állt a rendelkezésünkre a gyakorlathoz. A cél az volt, hogy a diákok olyan embereket és csoportokat ismerjenek meg, akikkel egyébként általában nem vagy kevés kapcsolatot alakítanak ki, és hogy felhívjuk a figyelmüket a sztereotípiák és előítéletek problémájára.

Egy munkacsoportot hoztunk létre a Norvég Humán Segély két képviselőjével és az iskola három tanárával. Feladatunk a koncepció adaptálása és annak kiválasztása volt, mely sztereotípiák és előítéletek lennének a legmegfelelőbb példák a diákok számára. Az általunk elkészített listának az is a célja volt, hogy megmutassa a helyi közösség sokféleségét. A következő Könyvek szerepeltek a listán: *afrikai, tűzoltó, film producer, futball-szurkoló, táplálkozási problémákkal küszködő személy, homoszexuális, idős személy, utcai szociális munkás, szakértője, menedékkérő, vak, politikus, profi sportoló (kosárlabdázó), férfi táncos, keresztény fiatal, az Údvhadsereg tagja, író, szellemi fogyatékos, leszbikus, vegetáriánus, szerb menekült.*

A Könyveket alapvetően civil szervezeteken és egyesületeken keresztül toboroztuk; néhányuk a helyi közösségből, mások Oslóból érkeztek. A sztereotípiák és előítéletek leírását a Könyvekkel közösen készítettük el, és egy nappal a rendezvény előtt eljuttattuk az iskolának. Ezek után a tanárok ismertették a Könyveket a diákokkal, akik listát készítettek az előjegyzéseikről, amelyeket továbbítottunk a Könyvekhez. Kialakítottuk

a kölcsönzés szabályait: maximum 5 olvasó juthatott egy Könyvre, és egy olvasó legfeljebb 3 Könyvet kölcsönözhetett ki. Az iskola 350 diákja közül 84 vehetett részt a gyakorlatban olvasóként. Bár a többi diák is nagy érdeklődést mutatott a program iránt, az időkeretek és a Könyvek korlátozott száma miatt ragaszkodnunk kellett ehhez a létszámhatárhoz. A diákok előre megrendelték a Könyveket, úgyhogy a kölcsönzési lista már készen várta az iskola médiaközpontjába érkező izgatott tanulókat. Minden egyes Könyvet 45 percre lehetett kikölcsönözni, és a diákok azonnal kérdésekkel bombázták a Könyveket. Néhány a leggyakoribb kérdések közül: "Mikor lettél vak?", "Tudod, mi az, hogy szín?" (*vak személy*) "Fél a haláltól?", "Ismeri az Internetet?" (*idős személy*); "Miért vannak verekedések és összetűzések a futball-meccseken?" "Valóban ennyire fontos a futball?" (*futball-szurkoló*); "Nem szereted az ételeket?" "Miért nem tudsz egyszerűen többet enni?" (*táplálkozási problémákkal küszködő személy*), "Mit gondolsz a heteroszexuálisokról?" "Milyen volt először a nyilvánosságra hozni, milyen vagy?" (*homoszexuális*).

A Könyvek igyekeztek a tőlük telhető legmegfelelőbbben válaszolni, és a diákok jegyzeteket készítettek. A Norvég Humán Segély biztosította a könyvtárosokat, akik a kölcsönzéseket facilitálták, és rögzítették a Könyvek és az olvasók visszajelzéseit. Szerepelt néhány érdekes észrevétel. A menedékkérőkről alkotott sztereotípiák, miszerint lusták, bűnözők, nem integrálódnak a norvég társadalomba, komolyan megrendülni látszott, amikor az egykori országos maratonfutó bajnok és katonaszökevény pakisztáni mint a Norvégiában élő "idegen" beszélni kezdett az élményeiről. A szellemi fogyatékosokról alkotott előítéletet, miszerint nagydarab, brutális, veszélyes férfiak, szintén kétségbe vonta az a fiatal nő, aki nagy megpróbáltatásokat állt ki az életben, mégis nagyon nyitottan és őszintén megosztotta a fiatalokkal a tapasztalatait. A diákoknak alkalmuk nyílt olyan kérdéseket is feltenni, amelyekről már régóta gondolkodtak, de soha nem merték megkérdezni, és a válaszadók fel voltak készülve az ilyen kérdésekre, és szívesen válaszoltak is. A diákok visszajelzései alapján érdekesnek, szórakoztatónak és izgalmasnak találták az "olvasást". Sok Könyv fáradtnak és kimerültnek érezte magát, de ahogy néhányuk megfogalmazta: "Jóféle fáradtságérzet volt."

A diákoknak, a tanároknak és a szülőknak szervezett értékelő esten a diákok egy csoportja power-point bemutató segítségével ismertette a Könyveket, képeket vetített a beszélgetésekről, és beszámolt a Könyvekkel és olvasókkal készített interjúkról. Néhány diák "könyvkritikát" írt, amely egy olyan szép adaléka volt a programnak, amelyet az elkövetkező Élő Könyvtárakba is be kívánunk majd építeni.

WOOTSCH PÉTER A BUDAPESTI SZIGET FESZTIVÁL SZERVEZŐJEKÉNT VETT RÉSZT AZ ELSŐ A SZIGETEN MEGRENDEZETT ÉLŐ KÖNYVTÁRBAN. ÍGY EMLÉKEZIK VISSZA "A SZIGETLAKÓKKAL TÖLTÖTT HÉTRE".

Az egyhetes Sziget Fesztivál 1993 óta minden nyáron megrendezésre kerül a Duna egyik szigetén, a neve is innen ered. Eredetileg diákkezdeményezésként indult két színpaddal és 40.000 látogatóval, és Európa egyik legnagyobb szabadtéri fesztiváljává nőtte ki magát, amelyen 2004-ben 350.000 ember fordult meg. A multikulturális Sziget Fesztivál zenei és kulturális programok kavalkádja, és egy olyan hangulatos hely, amely nagyon sokféle fiatal számára teremt találkozási lehetőséget. A Fesztivál események kaleidoszkópja, a fiatal látogatók – a szigetlakók – folyamatos mozgásban vannak, hogy új helyszíneket és programokat fedezzenek fel. Az egyik ilyen helyszín, a Civil Sziget 2001-ben jelent meg új programelemként. 130 civil szervezet és egyesület kínál itt tartalmas, innovatív és színes programot a szigetlakók számára. A független Civil Rádió és a BBC Magyarország az egész hét során közvetíti a Civil Sziget programjait a szigeten kívüli világ felé. Maga a Civil Sziget

pedig lehetőséget teremt a civil társadalom számára, hogy egy szélesebb közönséggel is kapcsolatot teremtsen. Az Élő Könyvtár ebben a környezetben találta meg a helyét.

Amikor 2001 egyik forró tavaszi délutánján a budapesti Európai Ifjúsági Központ kertjében leültünk

beszélgetni a 2000-es Roskilde Fesztiválon megrendezett Élő Könyvtár szervezőjével, nem volt nehéz meggyőzőnie arról, milyen értékes lehet a könyvtár a Civil Sziget programja számára. Ugyanakkor már csak két hónap volt hátra a fesztivál, és a projektet ilyen rövid idő alatt nem volt olyan egyszerű előkészíteni. Először is pontosan meg kellett értenünk, hogyan is működik az Élő Könyvtár. Az rendben van, hogy az előítéletek és a sztereotípiák leküzdéséről szól, de hogyan valósítható meg ez a gyakorlatban? Hogy lehet megtalálni a megfelelő Könyveket? Hogyan lehetséges úgy elmagyarázni az ötletet, hogy ne értsék félre? A 2001-es Élő Könyvtár eredménye messze nem volt tökéletes. A Könyveket a jelenlevő civil szervezetek sátraiból toboroztuk, amelyekről azt gondoltuk, elég érdekesek lesznek, de sajnos tévedtünk. Sok Könyv egyáltalán nem értette meg az elképzelést, és arra használta a lehetőséget, hogy saját szokásos tevékenységét népszerűsítse. A könyvcímeket is rosszul fogalmaztuk meg. Mit lehet egy olyan Könyvvel kezdeni, amelynek az a címe, hogy: *Két felejtethetlen hét Indonéziában* vagy *Magyarnak lenni Romániában*. Azt is észrevettük, hogy sok szervezet, akiket megkerestünk, nem csatlakozott attól való félelmében, hogy az olvasók sértegetni fogják őket; például a meleg és lesbikus szervezetek egy akkoriban zajló negatív média kampány miatt aggódtak. Nem volt elég időnk, hogy bizalmas légkört teremtsünk a Fesztivál kezdetéig. Végül összesen 12 Könyvünk volt, és az Élő Könyvtár csak négy napig tartott nyitva a héten. Mégis, minden tökéletlensége ellenére több mint 130 olvasónk lett, és az emberek kezdtek megérteni, és érdekesnek találták az ötletet.

A 2002-es év tervezésekor igyekeztünk elkerülni az előző év nyilvánvaló hibáit, korábban kezdtük meg az előkészítést, a könyvtárosok képzését, és bevontuk őket a tervezésbe. Bevezettük a "Ne ítélj, olvas!" szlogent, amely így visszanevezte már egy kicsit túl iskolásnak tűnik. Az Élő Könyvtár egész héten nyitva volt. Jóval körültekintőbbek voltunk a könyvek kiválasztásával és meghatározásával, de még mindig követtünk el hibákat. Elfogadtuk a partnereink ajánlatait, de a végén nem tudtunk jól bánni az eredménnyel. *A Kossuth is menekült volt* című könyv például rendben volt, *A Nők is emberek* című is, de *Bridget Jones könyv* már

Az Élő Könyvtár megszervezése és működtetése

problematisabbnak bizonyult. 72 Könyv-javaslatot kaptunk, végül 32 Könyvvel működtettük a könyvtárat, amelynek több mint 300 olvasója lett. Az új póló nagyon népszerű volt, és a "négy Könyv elolvasása után ingyen pólót kaphatsz" különleges ajánlatunk jelentősen megnövelte a kölcsönzések számát. Ez volt az első alkalom, hogy a sajtó rátalált az Élő Könyvtárra, és a Civil Rádió összeállítást közvetített a programról.

2003-ban az Európai Ifjúsági Központ is megjelent egy standdal a Civil Szigeten, ami kiváló alkalmat teremtett az Élő Könyvtár felfrissítéséhez és átszervezéséhez. A Civil Sziget szervezői és az EIK emberi jogi képzési programjának közös projektje a nevelési szemlélet, a keretek és a módszertan reformját eredményezte. Új szlogent találtunk ki: "Nézz a borító mögé!" A nemzetközi vendégek elérésének érdekében Szótárakat és többnyelvű Könyveket is bevezettünk. Az Élő Könyvtár sátra az EIK sátra mellett kapott helyet, így az emberek az Élő Könyvtárat összekapcsolhatták az európai ifjúsági munkával. A bevezetett változtatásoknak és annak köszönhetően, hogy az EIK felelősséget vállalt a Könyvtár megvalósításáért, ez a sátor lett az egyik legnépszerűbb hely a Civil Szigeten. Számos fontos személyiség is meglátogatta a sátrat – még miniszterek és államtitkárok is tájékozódni akartak a programról. A Könyvekkel való fényképezkedés is népszerű volt. A VIP vendégek látogatása felhívta a média figyelmét is az Élő Könyvtárra, a televízióban, a rádióban és az írott sajtóban is hirdették.

Az Élő Könyvtár népszerűségének köszönhetően számos megkeresés érkezett különböző intézmények és szervezetek részéről, akik szeretnék volna lemásolni az ötletet a saját tevékenységi körükhöz igazítva. Ez újabb kihívást jelentett, hiszen az Élő Könyvtár első látásra egyszerű projektnek tűnik, de eddigre már tisztában voltunk a szervezőkre váró feladatokkal, csakúgy, mint azokkal a kihívásokkal, amelyek az új környezethez való alkalmazkodással járnak. 2003 és 2004 során sok egyéb helyen történt próbálkozás az Élő Könyvtár felállítására, pl. iskolákban, valódi könyvtárakban vagy diákrendezvények részeként. Egyaránt vannak jó és rossz tapasztalataink az ilyen adaptációkkal. Ha a szervezőknek világos elképzelésük volt, és nyitottak voltak a tapasztalatainkra, amelyeket megosztottunk velük, minimalizálhatták a gyakorlati problémákat, és minőségi színvonalat tudtak biztosítani. Ha a motiváció mégsem volt tiszta, illetve elsősorban a szervezők önreklámozása volt a cél, az eredmény az lett, hogy a könyvtárak teljesen célt tévesztettek.

Egy fesztiválszervező nézőpontjából és az Élő Könyvtár szervezésében szerzett négy év tapasztalat birtokában nem tudom határozottabban ajánlani az ötletet hasonló rendezvényekre. A legfontosabb konklúzió mégis az, hogy az Élő Könyvtárat védelmező és biztonságos környezetben kell felállítani. Nem használható fel politikai propaganda célokra, önző kereskedelmi vagy PR-fogásként.

A CÉLOK MEGHATÁROZÁSA

Az Élő Könyvtár az emberi jogok és az emberi méltóság tiszteletét elősegítő eszköz. Alapvető célja felhívni a figyelmet és konstruktív párbeszédet kialakítani az előítéletekről, amelyek gyakran vezetnek az egyének ill. embercsoportok elleni hátrányos megkülönböztetés kialakulásához.

Egy ilyen program felvállalásakor fontos tudatosítani, hogy az Élő Könyvtárnak előre meghatározott célja van, a részletesebb célkitűzéseknek ugyanakkor a program realiztikus és elérhető helyi hatását kell definiálniuk.

A saját környezetünkben az alábbiakhoz kapcsolódó célkitűzéseket alakíthatjuk ki:

- a fiatalok megismertetése a sztereotípiák és előítéletek mibenlétével és azok negatív következményeivel
- az ifjúsági munka és az emberi jogi kérdések láthatóvá tétele
- a saját országunkban jelenleg zajló vagy korábbi eseményekre való reflexió (pl. az idegengyűlölettel kapcsolatos bűncselekmények növekvő száma, az emberi jogok sérelme)

- partneri hálózat létrehozása vagy bővítése
- a civil társadalom különböző partnerei közötti párbeszéd kialakítása

---> A HELYSZÍN MEGVÁLASZTÁSA

Az eddigi Élő Könyvtárak szervezőinek tapasztalatai bizonyítják, milyen kiemelt szerepe van a megfelelő helyszín megválasztásának abban, hogy a programnak alkalmas teret biztosítsunk. Az Élő Könyvtár egy nagy nyilvános rendezvényen, egy jelentős zenei fesztiválon vagy találkozón való felállításával széleskörű és változatos közönséget érhetünk el nagyon látványosan. Ugyanakkor nem lehet előre megjósolni, hány olvasója lesz a könyvtárnak, és nehéz utólag feldolgozni az élményeiket, hiszen a közönség nagy része anonim marad. Az Élő Könyvtár önálló eseményként, pl. egy iskolában vagy konferencián való megrendezése azzal jár, hogy csak egy sajátos csoportot céloz meg. Viszont előre látható, hány olvasóra lehet számítani, és megszervezhető az olvasókkal folytatott értékelő beszélgetés. Ennek köszönhetően könnyebben megítélhető lesz az Élő Könyvtár hatása is.

Bármelyik lehetőséget választják is, a szervezőknek tisztában kell lenniük azzal, hogy egy Élő Könyvtár megtervezése és előkészítése ugyanakkora kihívást jelent akár egy nagy rendezvény részeként több napon keresztül, akár önálló eseményként csak néhány órán át működik a program. A befektetett időt, eszközöket, anyagiakat és emberi erőforrást illető különbségek csak a megvalósítás folyamatában válnak majd láthatóvá.

---> Az Élő Könyvtár mint egy nagyobb esemény vagy fesztivál része

A könyvtár eredetileg is egy tágabb környezetben, egy többnapos, sok embert vonzó zenei fesztivál keretében került megszervezésre. A fesztivál mint helyszín számos előnnyel bír a Könyvtár számára. A nagy

nyári fesztiváloknak népes közönségük van, elsősorban fiatalok látogatják őket, akik általában nyitottak a hasonló programokra. Ezek a fesztiválok leggyakrabban szabad téren, parkokban vagy más természeti környezetben kerülnek megrendezésre, ami kellemes helyszínt biztosít a Könyvek és olvasóik számára a félrevonulásra és beszélgetésre. A fesztiválokra látogató fiatalok nagy része, akiknek nincs kapcsolatuk civil mozgalmakkal, egyébként nem vennének részt önálló "emberi jogi programokban".

A fesztiválok közönsége esetében az is előnyt jelent, hogy az általános hangulat oldott és nagyon toleráns. Ez nem azt jelenti, hogy a fesztiválok közönsége kevésbé alkot sztereotípiákat, mint mások, hanem azt, hogy maga a fesztivál teremt egy olyan közeget, amely jól kiegészíti a Könyvtár munkáját. Ugyanakkor azt se felejtjük el, hogy a program ezáltal kizárólag azok számára hozzáférhető, akik megengedhetik maguknak a fesztivál-belépőt. A fesztiválok és egyéb szabadterei események számára a változó időjárás is kockázatot jelent, amellyel szintén érdemes számolni

A könyvtár szervezője rendes körülmények között kapcsolatba lép a fesztivál szervezőivel, és felajánlja a programot. Sok fesztivál folyamatosan keresi az új és érdekes programokat, ez hasznunkra lehet. Ha a fesztivál szervezőinek érdeklődése és támogatása nem egyértelmű, nem tanácsos erőltetni az Élő Könyvtár megszervezését. A házigazdának nyilvánvalóvá kell tenni az együttműködési szándékát, lehetőleg írásos megállapodás keretében.

A nagy fesztiváloknak általában szigorú infrastruktúrája van, és gyakran kereskedelmi események, ahol belépőjegyet szednek a közönségtől. Ugyanakkor korlátozott a hely, és a házigazdának számos különböző érdeket kell érvényesíteniük. Amikor egy fesztivál szervezőivel tárgyalunk, az Élő Könyvtár részére az alábbiak biztosításához kérjük a beleegyezésüket:

- ingyen belépőjegy vagy a szervezők által használt passz-kártya a Könyvek és a személyzet részére
- lehetőség a szükséges eszközök helyszínre szállítására a fesztivált megelőzően
- kiemelt megközelítési lehetőség a mozgássérült Könyvek esetében (pl. behajtási engedély)
- központi, mégis viszonylag csendes és kellően nagy tér a Könyvtár felállítására
- felszerelések: sátrak, székek, asztalok, villany
- megjelenés a fesztivál hirdetési felületein (programfüzet, hangosbemondó)

- > táborhelyek, ha szükséges
- > mosdó és zuhanyzó használata
- > étkezési és italjegyek (ahol ilyen van)
- > pénzügyi támogatás, amennyiben lehetséges, a pólók és egyéb anyagok előállításához

EGY KORÁBBI ISKOLAI KÖNYVTÁR HASZNOS TAPASZTALATAI:

A 45 perces kölcsönzési idő megfelelő volt, mégis fontos, hogy le lehessen rövidíteni, vagy meg lehessen szakítani a kölcsönzést, ha kifulladásos a beszélgetés. A program a 13-16 éves korosztállyal működött a legjobban, és mindig 3-4 fős csoportokban ültek le egy-egy Könyvvel a fiatalok. Az előjegyzési rendszer is jól működött, de fel kell készülni másodpéldányokkal némelyik könyvből, mivel a 20-ból hárman el se jöttek a rendezvényre. A diákokat/olvasókat, különösen a fiatalabbakat arra is fel kell készíteni, hogy valóban megkérdezhetik mindazokat a dolgokat, amelyekre gondolnak.

Az Élő Könyvtár szervezői cserébe realiztikus igényeket fogalmazzanak meg a teret és az egyéb támogatást illetően, és vállalják, hogy minden írott és tárgyi produktumon szponzorként/támogatóként tüntetik fel a házigazdát (pl. köszönetnyilvánítás a kiadványokban, a fesztivál logójának szerepeltetése minden könyvtári anyagon).

---> Az Élő Könyvtár mint önálló esemény

Az Élő Könyvtárat néhány esetben fesztiváloktól függetlenül, önálló programként szervezték meg iskolákban vagy (igazi) közkönyvtárakban. Ekkor a látogatók kifejezetten csak az Élő Könyvtárba jöttek. Az eddig megrendezett önálló könyvtárak mindig csak egy vagy fél napig tartottak, és csak korlátozott számú Könyv volt hozzáférhető. Az ilyen helyszínek egyszerűsége és a rövid nyitvatartás kedvezőek, de nagyobb kihívást jelent a szervezőknek a program meghirdetése, és olyan tényezők veszélyeztetik az eseményt,

amelyeket nem tudnak kontrollálni a szervezők. Ha olyan speciális célcsoport számára rendezik meg, mint pl. az iskola diákjai vagy a könyvtár olvasói, az ilyen szervezés a tapasztalatok szerint eredményes tud lenni.

---> A HELYSZÍNNEL KAPCSOLATOSAN MEGFONTOLANDÓ:

---> A lehetséges olvasók száma

Az előkészítés során nem lehet pontos számokat mondani. A fesztiválok esetében az egyéb programoktól függően nagyban eltérhet az egyik nap a másiktól. A mihez tartás végett, ha például 5000 ember megy el az Élő Könyvtár előtt egy fesztiváli napon, abból talán 500 fog megállni, hogy körülnézzen, 200 talán kézbe is veszi a katalógust, és körülbelül 50-en lesznek olvasók, és fognak kikölcsönözni egy Könyvet. Egy önálló program esetében biztosra vehető, hogy mindenki, aki meglátogatja az Élő Könyvtárat, végül olvasó lesz.

---> Az Élő Könyvtár időtartama és nyitvatartása

A fesztiválokon megrendezésre kerülő Élő Könyvtárat érdemes minden nap nyitva tartani. A fesztivál-látogatóknak időre van szükségük, hogy eligazodjanak a különböző kínáló programok között, így az első nap valószínűleg lassan indul majd el. Az Élő Könyvtár számára a fesztiválok esetében a szóbeszéd a legjobb reklám, így a látogatók száma napról napra nőni fog. A hétvégéken és azokban az időszakokban lesz csúcsgérgalom, amikor nincs semmilyen különleges program. Nem javasolt dél előtt megnyitni a könyvtárat, mivel a fesztivál-látogatók későn kelnek; és csak napfényben érdemes üzemeltetni a programot. A nyitvatartásban jelezni kell, mi az a legkésőbbi időpont, amikor egy Könyv még kikölcsönözhető (hiszen a könyvtár személyzetének még egy órát várnia kell, amíg vissza nem viszik a Könyvet). A nyitvatartási időt össze kell egyeztetni a Könyvek és könyvtárosok elérhetőségével (és szabadidejével).

---> A fizikai térrel kapcsolatos követelmények

Egy informális, látványos, hívogató és oldott helyszín elősegíti a párbeszéd kialakulását, és a Könyvek és az olvasók is kellemesen érzik magukat. A helyszíntől függetlenül néhány általános szükségletet is figyelembe kell venni a fizikai térrel kapcsolatban:

NYITVATARTÁS:

Az Élő Könyvtár naponta 12 és 20 óra között tart nyitva, a könyveket legkésőbb 19 óráig lehet kikölcsönözni!

A 2004-es Sziget Fesztivál Élő Könyvtárának szórólapjából

Lépésről lépésre – útmutató a szervezőknek

- A Könyvtár belseje (ahol a Könyvek ülnek) legyen látható, ugyanakkor félig zárt is, hogy szabályozni lehessen a közönség áramlását. A Könyvtár legyen elég nagy ahhoz, hogy a Könyvek és a könyvtárosok székei és asztalai elférjenek. Az olvasók először a könyvtárosokkal találkoznak. Ők a bejáratnál lévő pultnál dolgoznak, ahol elegendő helyet kell biztosítani, hogy több olvasó egyszerre leülhessen, és kényelmesen tanulmányozhassa a katalógust, amíg eldönti, melyik Könyvet kölcsönzi ki. A berendezésnek azt is jeleznie kell a lehetséges olvasók számára, hogy nem kívánatos csak úgy besétálni, és beszédbe elegyedni a Könyvekkel.
- Figyelembe kell venni az időjárás és egyéb környezeti tényezőket is.
- A nyitvatartási idő alatt gondoskodjunk üdítőről, olvasni- és harapnivalóról a Könyvek számára.

Az Élő Könyvtár projekt gondos szervezést és jó munkamegosztást igényel. Vegyük figyelembe az alábbi tényezőket, amelyek jelentősen befolyásolhatják a befektetett munka mértékét:

- a könyvtár mérete és a Könyvek száma
- a program időtartama és a nyitvatartási idő
- a fesztivál házigazdája által biztosított támogatás mértéke és jellege
- a reklámanyagokra és hirdetésekre fordítható összeg mértéke

A program fő szervezőjének egy három koordinátorból álló munkacsoportot kell felállítania. Minden koordinátor egy alapvető feladatcsoportért legyen felelős. Az alábbiakban javaslatot teszünk a három munkaterület kialakítására:

→ A KÖNYVTÁR FIZIKAI TERÉNEK KIALAKÍTÁSA ÉS A FESZTIVÁL HÁZIGAZDÁIVAL VALÓ KAPCSOLATTARTÁS

- A Könyvtárat felépítő önkéntesek toborzása
- A Könyvtár helyszínének kialakítása
- A szükséges eszközök és infrastruktúra kialakítása
- Táborozási lehetőség kialakítása a személyzet számára
- A Könyvtár lebontása és a helyszín rendbetétele az eredeti állapot szerint
- A helyszín ellenőrzése a nyitvatartási idő lejártá után

→ A KÖNYVTÁR TARTALMI ELŐKÉSZÍTÉSE ÉS MINDENNAPOS MŰKÖDTETÉSE

- A könyvlista összeállítása
- A könyvtárosok és Könyvek toborzása, megszűrése és felkészítése
- A program napirendjének megtervezése és koordinálása
- A Könyvekkel kapcsolatos logisztikai teendők ellátása (pl. órarend, szabadidő, speciális szükségletek...)
- A vendégekkel kapcsolatos teendők, ellátás, étkezési jegyek

→ SZAKMAI ANYAGOK, REKLÁM, FORRÁSTEREMTÉS ÉS ÉRTÉKELÉS

- A katalóguscédulák, pólók, szórólapok, poszterek előállításának menedzselése
- A programhoz szükséges források előteremtése
- A program kommunikációs stratégiájának megtervezése és az utcai reklámcsapatok toborzása
- Értékelés a Könyvekkel, az olvasókkal és a könyvtárosokkal
- A program dokumentációjának elkészítése
- A teljes program gazdasági felügyelete

A program időrend szerinti megszervezését az alábbi lépések szerint célszerű lebonyolítani, érdemes a projekthez ütemtervet készíteni:

A Könyvek

LOGISZTIKAI ÉS TARTALMI TERVEZÉS

Fogalmazzuk meg a célokat, és a találjuk meg a helyszínt
 Határozzuk meg a lehetséges partnereket
 Készítsünk egy ajánlatot, és keressük fel vele a fesztivál házigazdáját, kérjünk tőlük időpontot
 Keressük fel a partnereket, és alakítsunk ki stratégiát a forrásteremtésre
 Állítsuk össze a könyvlistát és kezdjük meg a Könyvek toborzását
 Tervezzük meg az esemény helyszínét és dekorációját
 Tervezzük meg a megcélzott médiának megfelelő sajtókampányt
 Készítsük el a reklámanyagokat
 Szervezzünk egy eligazítást a teljes személyzet, a koordinátorok, a segítők, az utcai reklám csapat és a fesztivál házigazdái számára
 Szervezzünk egy program előtti felkészítést a Könyvek, a Szótárak, a könyvtárosok és a kísérők számára
 Tervezzük meg a dokumentációs stratégiát

A HELYSZÍNI LOGISZTIKA

Szállítsuk a helyszínre az építéshez szükséges eszközöket
 Építsük fel a helyszínt
 Szállítsuk a helyszínre a reklámhoz és a program lebonyolításához szükséges anyagokat
 Készítsük elő a helyszínt
 Az utcai reklámcsapatok kezdjék meg munkájukat (az elérhető táborhelyeken)
 Küldjünk ki sajtóközleményt a megnyitót megelőző napon
 A program megnyitója
 Az utcai reklámcsapatok a Könyvtár környékén folytassák tevékenységüket
 Napi értékelő találkozók
 Folyamatos PR tevékenység
 Folyamatos dokumentáció
 A program lezárása
 A helyszín helyreállítása a fesztivál házigazdáival történő megállapodás szerint

Egy magyar fiatal azt kérdezte tőlem, igaz-e, hogy a németek mindig kenyérral törlik meg a kezüket evés után. Egyáltalán nem voltunk felkészülve az ilyen kérdésre, és hogy őszinte legyek, egy kicsit kimerítő volt, ugyanakkor pozitív értelemben is kihívást jelentett. Érdekes volt látni, mit gondolnak külföldön a németekről, és nekünk is alkalmunk nyílt felülvizsgálni néhány saját előítéletünket. Arra is rá voltunk kényszerítve, hogy végiggondoljuk, kik is vagyunk mi valójában, és milyen helyzetet foglalunk el.

NÉMET KÖNYV

ÁLTALÁNOS IRÁNYVONALAK

- A könyvcímeknek az emberek olyan jellemző csoportjaihoz kell kapcsolódnuk, akik gyakran lesznek előítéletek és sztereotípiák vagy hátrányos megkülönböztetés áldozatai.
- A katalógus legyen elég nagy ahhoz, hogy széles választékot kínáljon az olvasók számára, de mégse haladja meg a szervezők kapacitását a rendelkezésre álló hely, és a Könyvek toborzásához, felkészítéséhez és felügyeletéhez szükséges erőforrások tekintetében. Az eddigi tapasztalatok szerint úgy tűnik, minimum 20 Könyv kell ahhoz, hogy a Könyvtár elég érdekes legyen, de 50-nél több már nehezen menedzselhető.
- A könyvcímek mellett szerepeljenek az adott Könyvvel szemben gyakran előforduló sztereotípiák és előítéletek leírásai. Jó, ha ezeket még a könyvcímek véglegesítése előtt összegyűjtjük és megbeszéljük.

KÖNYVCÍMEK

Az alábbi listában az előző Élő Könyvtárakban sikerrel szereplő könyvcímekből adunk ízelítőt. Ez a lista sem nem teljes, sem nem kötelező, a célja csupán az, hogy ötletet adjon a szervezők számára, miközben az adott helyszínnek megfelelően véglegesítik saját listájukat.

Állatvédő, menedékkérő, színesbőrű (feketebőrű), szőke nő, hivatalnok, keresztény, köztisztviselő, fogyatékossgal élő, autóvezető oktató, környezetvédő, ex-drogfüggő, ex-futballhulligán, ex-neonáci, börtönviselt, feminista, futballszurkoló, meleg, (ex-)hajléktalan, hip-hop rajongó, zsidó, ex-írástudatlan, leszbikus, muszlim, nyugdíjas (idős személy), lelkész/pap, rendőr, (ex-)politikus, rabbi, menekült, roma, szexuálpedagógus, szociális munkás, (ex-)államtitkár, tanár, gördeszkás, ellenőr, tv-s újságíró, munkanélküli, vegetáriánus.

---> A KATALÓGUS ÖSSZEÁLLÍTÁSA

A katalógus összeállítása az alábbi három fő feladatot jelenti:

- > A válogatás szempontjainak és összetételének meghatározása
- > A könyvcímekhez tartozó leggyakoribb előítéletek megtalálása.
- > Az olvasóknak bemutatandó végső katalógus elkészítése.

---> A válogatás szempontjai:

A válogatás összeállításának legjobb módja a szervezők és az általuk meghívott vendégek közti ötletelés. Az ötletelés során írjuk fel egy flipchartra mindazokat, akik a saját társadalmunkban sztereotípiákkal és előítéletekkel szembesülnek, különös hangsúllyal azokra a

csoportokra, amelyek a fiatalokat jobban érintik. Ekkor még ne kommentáljuk a javaslatokat, csak készítsünk egy jó hosszú listát. Természetesen ezek az előítéletek nem univerzálisak, inkább az adott szociokulturális környezetre jellemzőek. Nem tanácsos a más helyszíneken készített katalógusok felhasználása azok alapos átgondolása és a saját környezethez való igazítása nélkül. Az így összeállított lista alapján

(amely valószínűleg jóval hosszabb, mint a végleges katalógusunk lesz), próbáljuk meg kiszűrni mindazokat a javaslatokat, amelyek esetében nem tudunk megegyezni, és készítsünk egy listát a "kedvencekről". Így egy rövid, ideális esetben 20 és 50 közötti Könyvet számláló listát kapunk, a program méretétől és a szervezők rendelkezésére álló lehetőségektől függően.

A könyvcímek listájának véglegesítésekor vegyük figyelembe az alábbiakat:

Amikor felhívják az embert, hogy akarja-e egy Élő Könyvtárban a Szőke Nő-t, mint olyat reprezentálni, akkor el kell gondolkodni, hogy ez most bók vagy egy jó nagy sértés.

Érdekes, hogy a szőke nő volt az egyik legnépszerűbb könyv. Persze ez nem az én személyemnek volt köszönhető, hanem annak, hogy a szőke nővel mint fogalommal mennyit foglalkozik a mai társadalom. Az emberek érdekesnek találták elsősorban ezt a könyvet, de nemigen tudtak vele mit kezdeni onnantól kezdve, hogy kiderült, attól, hogy valaki szőke és nő, még ugyanolyan ember, mint a többi. Ő is egy nő, mint az emberek kb. 50 %-a, az meg, hogy a haja színe milyen, semmin sem változtat. Volt olyan is, hogy egy férfi egyértelműen olyan reményekkel kölcsönözött ki, hogy hátha fel tud így csípni egy szőke bombázót. Miután reményei nem váltak be, kb. 20 perc után visszavitt a könyvtárba, de nagyon jól kezelte a helyzetet.

SZŐKE NŐ KÖNYV

- > A könyvcímek legyenek tömörek és könnyen érthetőek. Az előítéletek és így a könyvcímek sem túl bonyolultak. (A *színesbőrű/feketebőrű* elég egyértelmű kategória, az *Olyan személy, aki valószínűleg nem ezen a kontinensen született, és eltérő a bőrszíne* nem egy előítélet.) A katalógusnak sokféle Könyvet kell tartalmaznia, hogy sokféle olvasót vonzzon. A "speciális Élő Könyvtár" csak korlátozott közönséget érdekel, és mivel túl szűkkörű, elveszíti a vonzerejét. A Könyvek sokféleségén azt érjük, hogy az élet számos területét megjelenítik, így a katalógus nem csak etnikai kisebbségeket, vagy hátrányos megkülönböztetést elszenvedett nőket tartalmaz például.

A diszkriminációt elszenvedő csoportok egy szűkebb interpretációját adhatják az olyan létező diszkrimináció-ellenes jogszabályok, mint amelyek Az Emberi Jogok Európai Egyezményében szerepelnek. Ebben az esetben a Könyvek bizonyos vallási, szexuális és etnikai kisebbséget fognak képviselni, pl. *Melegek és Lesbikusok, Muszlimok és Romák* lesznek.

- > Szélesebb értelmezést tesznek lehetővé az emberek külső személyiségjegyein (pl. *Szőke*), foglalkozásán (pl. *Rendő*) vagy fogyasztási szokásain (pl. *Vegetáriánus*) alapuló, gyakori és az adott környezetre jellemző sztereotípiák. A katalógus tartalmazhat kifejezetten a fiatal korosztály által sztereotipizált foglalkozásokat is, mint pl. a *Tanár* és a *Szociális munkás*.

Az Élő Könyvtár lehetőséget teremthet olyan ifjúsági szubkultúrák és csoportok megismerésére is, mint pl. a *Gördeszkások* vagy a *Graffitisek* és a többi. Ez különösen érdekes lehet a fiatalok számára, akik esetleg maguk is hátrányos megkülönböztetés célpontjai más, a sajátjuktól eltérő szubkultúrák képviselői részéről. Az előző könyvtárak egyik nagy meglepetést okozó tapasztalata volt, hogy az egyes nemzetiségeket képviselő Könyvek (pl. *Német, Román, Svéd*) nem örvendtek népszerűségnek, és gyakran csak "heverték a polcokon". Ez arra utal, hogy a nemzetek heterogenitását jobban elismerik, mint az egyes kulturális és szociális csoportokét, így az előbbiekhöz való tartozás kevésbé vezet mindennapos társadalmi konfliktusokhoz.

- > Ahhoz, hogy széleskörű egyetértés alakuljon ki a munkacsoporton belül a katalógus összeállításában, hasznos a javasolt Könyvekkel szembeni előítéletekről is vitázni és megegyezni, így változatos és sűrű katalógust kapunk.

Minden sztereotípiát szinte ordít a közhelyes kérdésekért, és ilyenek elég gyakran, ha nem mindig elő is fordultak. Ez potenciális problémát jelent, hiszen nagyon nehéz folyton ugyanazokra a kérdésekre újra meg újra érdekesen válaszolni, főleg, ha nem akarod mindig elismételni ugyanazt, ugyanúgy. A jövőbeni Könyveknek azt tanácsolom, és most egy klasszikus klisével élek (ami jelen esetben tényleg igaz, bár az élet más területein nem mindig...): "légy önmagad", mert ez az egész nem a színészkedésről és a megjátszásról szól, hanem arról, hogy az igazság képes felnyitni mások szemét.

EX-NEONÁCI KÖNYV

- ❖ Mivel az Élő Könyvtárnak nevelő célzata van, nem tanácsos olyan Könyveket is bevenni a katalógusba, amelyek egészségtelen vagy veszélyes magatartásformák népszerűsítésére adnak lehetőséget – pl. *Drogfüggő* vagy *Futballhulligán*; agy morálisan és politikailag megkérdőjelezhetőek – pl. *Neonáci*; illetve amelyek feltehetően arra használják majd az alkalmat, hogy saját küldetésüket vagy területüket népszerűsítsék – ahogy az gyakran előfordul bizonyos vallási csoportok képviselőivel vagy kereskedelmi ügynökökkel.
- ❖ Ugyanakkor fontos olyan Könyveket is tartani, akik túlléptek a függőségen, vagy sikerrel szakítottak korábbi destruktív magatartásukkal – mint pl. egy *ex-drogfüggő*. Ilyen esetekben javasolt olyan Könyveket keresni, akiket személyesen ismerünk vagy megbízható forrásból ajánlottak nekünk. Az ilyen típusú Könyvek esetében nagyon gyakori, hogy az olvasók saját életükhöz kérnek tőlük tanácsot vagy segítséget.

---> A könyvcímek sztereotípiákhoz és előítéletekhez való kapcsolása

A könyvcímek alapján próbáljuk meg összegyűjteni az adott címhez

kapcsolódó leggyakoribb előítéleteket és sztereotípiákat. Minden cím alá jegyezzük fel a sztereotípiákat és előítéleteket, majd húzzuk ki azokat, amelyek esetében nem volt általános egyetértés. Ezt a listát a már kiválasztott Könyvek helyesbítik és véglegesítik. Nagyon fontos, hogy ők is egyetértsenek az előítéletek meghatározásaival, hiszen a felkészítő találkozók során gyakran lényeges változtatásokat és kiegészítéseket tesznek a szervezők által javasolt listában.

Amikor megkértek, hogy Könyv legyek az Élő Könyvtárban, kicsit féltem, mert ez volt számomra az első alkalom, és az angol tudásom nem elég, hogy dolgokat elmagyarázzak, és nem tudtam, miket fognak majd kérdezni tőlem az emberek. Mégis elfogadtam a felkérést, mert az Élő Könyvtár remek alkalmat nyújtott számomra, hogy az országról beszéljek az embereknek. A program során aztán sok olyan emberrel találkoztam, akik tudtak az országról – és nem csak a szárazságról és a háborúról, de ismerték Etiópia hosszú és ősi történelmét, multietnikus és multikulturális történetét. A legrosszabb pillanat az volt, amikor valaki meghallotta, hogy etióp vagyok, és azt kérdezte, van-e élelem és víz az országomban. Ez furcsa volt.

AFRIKAI (FEKETE BŐRŰ) KÖNYV

A lista készítésekor az alábbiakat vegyük figyelembe:

- ❖ Az olvasók csak röviden áttekintik a katalógusoldalakat, úgyhogy fogalmazzunk egyértelműen. A nyers előítéleteket egyszerű jelzőkkel lehet a legjobban kifejezni ("koszos, gonosz, lusta"), szükség lehet néhány félmondatra is (pl. a "nem elég jó egy rendes álláshoz" érthetőbb, mint a "nem foglalkoztatható"). A szleng a segítségünkre lehet, de kerüljük a csúnya vagy trágár beszédet.
- ❖ A Könyvek bemutatásakor írjunk le minimum négy jellemzőt/állítást, hogy elég kifejezők legyünk, de korlátozzuk a listát maximum hét elemre, hogy elég tömör maradjon.
- ❖ Ha nemzetközi közönségre is számítunk, az ötletelésbe nemzetközi csoportot is vonjunk be, így valóban érdekes és változatos katalógust kapunk.

---> A katalógus elkészítése

Az Élő Könyvtár katalógusa jelenti a legfőbb reklámot a Könyvek számára, és gyakran ez az az alapja az olvasók választásának is. Ezért vizuálisan megnyerőnek, könnyen olvashatónak és kedvcsinálónak kell lennie, hogy a leendő olvasók szívesen belelapozzanak. Az alábbiakban néhány gyakorlati javaslat található a katalógushoz:

- > Egy nagy rendezvényen sokan átnézik a katalógust anélkül, hogy ténylegesen olvasókká válnának. Célszerű tehát olyan anyagból készíteni, ami ellenáll a pornak, kosznak és nedvességnek, és könnyen tisztítható egy forgalmas nap után.
- > Jó borító lehet egy kapcsoskönyv, ami lehetővé teszi a változtatásokat és bővítéseket (amennyiben a Könyvek elérhetőségétől függően változik a könyvtár állománya).
- > Minden Könyv kapjon egy A4-es oldalt, ezeket műanyag gnothermmel vagy laminálással borítsuk. A könyvcímeket nagy betűmérettel és félkövéren szedjük, hogy elsőre észre lehessen venni őket.
- > Több (3-4) példányt is készítsünk a katalógusból. Lesznek csúcsidők, és az embereket az Élő Könyvtárhoz vonzza, ha látják, hogy mások is tanulmányozzák a katalógust. Vannak, akik hosszan nézegetik a katalógust, így, ha kevés van belőle, az esetleg elveszi mások kedvét a kölcsönzéstől.
- > Nemzetközi rendezvényekre többnyelvű katalógust készítsünk.
- > Ha vannak többnyelvű könyveink, a katalógusoldalukon jelezzük, milyen nyelveken beszélnek.
- > Ha tolmácsokkal dolgozunk, minden egyes oldalon tüntessük fel a lehetséges nyelveket, amelyekre fordítanak.

Köztudott, hogy velünk szemben az embereknek sok előítélete van, éppen ezért kicsit félve fogadtam el a felkérést. Egyrészt arra gondoltam, hogy a cigányságomba elég sokan bele tudnak kötni, hogy csak a cikizés, a leégetés lesz a cél. De pont ellenkezőleg: akik "kivettek", egytől egyig nagyon rendesek voltak, tényleg érdeklődtek a kultúra, a szokások iránt úgy, mint az én életem iránt egyaránt. Szóval semmilyen előítélettel nem találkoztam rám vonatkozólag. Aki eddig sem szerette a cigányokat, a velem való beszélgetés után sem fogja, csak esetleg láthatott egy, úgymond 'pozitív' példát is, nem csak azt, ami az emberek többségében él a romákról. Ami még nagyon érdekes volt, kivett egy roma lány, nagyjából velem egykorú, csak ő vidéken, egy kicsi faluban élt. Vele arról beszélgettünk, hogy mennyiben különbözik egy vidéken élő és egy pesti cigány fiatal élete.

ROMA KÖNYV

---> A KÖNYVEK KIVÁLASZTÁSA

A Könyvek szerepe kimerítő, megerőltető és nagy kihívást jelent, ugyanakkor érdekes és szórakoztató is. A könyvcímeket megismerő egyének kiválasztása az Élő Könyvtár előkészítésének kétségkívül legfontosabb része. Míg a szervezők szigorú kereteket szabnak a program egészének, a Könyvek és az olvasók találkozásai spontán módon és bizalmas közegben zajlanak. A szervezőknek soha nem lesz világos képük arról, mi történik egy ilyen beszélgetés alatt, de bízniuk kell abban, hogy a Könyvek követik az Élő Könyvtár célkitűzéseit.

Az első napomon Élő Könyvként nagyon elcsodálkoztam, milyen "könyvtári" volt a légkör. Amikor egy potenciális olvasó belépett a sátorba, úgy kezelték, mint egy olyan személyt, aki könyvet akar kölcsönözni egy könyvtárból. Mint Rendőr Könyv olyan fiatalokat ismertem meg, akiket frusztrál a politikai rendszer, úgy érzik, nem értik meg őket, és szeretnének nyomot hagyni a társadalomban. Az volt a benyomásom, hogy a céljuk nem az, hogy törvénytelenégeket kövessenek el, de nagyon dühösek, amikor a rendőrség átlépi a személyiségi határait. Amikor az ilyen konfliktusokkal kapcsolatos személyes tapasztalataikról beszélgettünk, az egyenruha mögött lévő bizonytalan személyt látták, és hiszem, hogy segítettem nekik felfogni, hogy a rendőrök is emberek. A fiatal aktivisták időben visszavitték a könyvtárba, és miután elmentek, jó érzés kerített hatalmába.

RENDŐR KÖNYV

---> **Általános irányvonalak:**

- ❖ A Könyvek kiválasztásához a legmegfelelőbb partnerek azon speciális civil szervezeteknek, egyesületeknek és intézményeknek a képviselői, amelyeknek valós és jogos érdekük fűződik az őket érintő előítéletek és sztereotípiák elleni fellépéshez. Az ilyen szervezetek munkatársai már hozzászórtak az olyan kérdésekhez, mint amelyekre az olvasóktól számíthatnak, és hozzáértő módon tudnak felvilágosítást adni. És ha tanácsra vagy segítségre van szükségük, a csoportjuk másik tagjához is fordulhatnak.
- ❖ A Könyveknek hitelesnek kell lenniük: minden egyes címlet olyan személy kell, hogy megjelenítsen, akinek tartalmas személyes tapasztalata van a témával kapcsolatban.
- ❖ A Könyveknek olyan szilárd személyiségeknek kell lenniük, akik sok különböző olvasóval képesek és képesek kommunikálni. Az általuk képviselt témáról érett és átgondolt véleményük van, de nincs küldetés tudatuk. Nem szerencsés beszédes és extrovertált embereket választani, mert ez néha akadályozza a komoly tapasztalatcserét. Mindenképpen próbáljuk meg elkerülni az olyanokat, akik főként saját magukat kívánják megismertetni.
- ❖ A Könyveknek megbízhatóknak kell lenniük, és kötelesek betartani a szervezők által javasolt munkaidőt.
- ❖ Az Élő Könyvtár időtartamától függően ajánlatos ugyanahhoz a könyvcímhez több személyt is keresni, akik váltott "műszakban" képviselik a témát. Egy személyre maximum négy-öt olvasó jusson egy napon.
- ❖ A potenciális "Bestsellerekből" egyszerre több példány is legyen hozzáférhető annak érdekében, hogy kielégítsük az olvasók igényeit, és elkerüljük, hogy a népszerű Könyvek teljesen kimerüljenek.
- ❖ Ha az Élő Könyvtár nemzetközi közönséget is ki kíván szolgálni, fontos, hogy a Könyvek több nyelven is hozzáférhetőek legyenek (értsd: az adott személyek beszéljenek nyelveket). A különböző nyelvű "kiadásokat" jelöljük a katalógusban.
- ❖ Kiegészítésként vagy alternatívaként az Élő Könyvtárban "Szótárakat" is tarthatunk, akik tolmácsolnak az olvasók és a Könyvek között. A Szótárakkal szemben hasonlóak az elvárások, mint a Könyvek esetében: legyenek hozzáértők, és ismerjék a tényleges szerepüket, amelynek alá kell rendelniük személyes ambícióikat. Az idegennyelv-tudás nem elegendő ahhoz, hogy valaki Szótár legyen. Olyan tolmácsoló egyetemistákat vagy fordítói tapasztalattal rendelkező személyeket keressünk, akik egyébként aktív tagjai valamilyen nemzetközi civil szervezetnek vagy hasonló partnernek.
- ❖ A Szótárak lehetőséget teremtenek olyan Könyvek bevonására is, akik nem beszélnek a helyi nyelvet, ez nagy többletet jelenthet a Könyvtár állományára számára.

→ Tervezzük meg a "könyvek beszerzésének" ütemezését – a Könyvekre sok időt kell szánnunk, és számos értesítést kell küldenünk nekik. Az esemény előtt már legalább két hónappal el kell készíteni a "beszerzési listánkat", hogy elkezdhessük a Könyvekkel való kapcsolatfelvételt.

→ ELŐKÉSZÍTÉS ÉS FELKÉSZÍTŐ TALÁLKOZÓ A KÖNYVEK SZÁMÁRA

Az Élő Könyvtár megkezdése előtt néhány nappal célszerű egy felkészítő találkozót szervezni minden Könyv számára. Bár a Könyvek már előzőleg megkapták az alapvető információkat, ez a találkozó segítséget nyújt, hogy tisztázzuk a nyitott kérdéseket, eloszlassuk a bizonytalanságokat, és megjelöljük az Élő Könyvtár a szervező egyesület vagy intézmény tevékenységében betöltött helyét.

A felkészítő találkozó legyen egy megbeszélésre és koncentrálásra alkalmas, csendes helyen. Nem valószínű, hogy az Élő Könyvtár nyilvános helyszíne megfelelő erre a célra. Ha ez nem az első Élő Könyvtár, amelyet a szervezők megvalósítanak, használjuk fel az előző rendezvényeken készült értékelések összefoglalását, és hívjunk meg "tapasztalt Könyveket", hogy megosszák velünk a benyomásaikat. A kb. kétórás találkozót késő délutánra szervezzük, hogy ne zavarjuk a résztvevők

napi munkáját vagy tanulmányait, körben vagy négyzetben helyezzük el a székeket, hogy mindenki lássa egymást. A szemközti oldalon található táblázat egy napirend-mintát tartalmaz a felkészítő találkozókhoz:

A beszédes, egoista és exhibicionista személy nem lesz jó Könyv. Épp ellenkezőleg, az ilyenek az Élő Könyvtár egész koncepcióját veszélyeztetik.

Egy könyvtáros az Élő Könyvtárból

→ NAPIREND

- Köszöntsük a résztvevőket
- Mutassuk be a szervezőket (a felelős személyek és a szervezet vagy intézmény) és a könyvtárosokat, majd a Könyvek köre is mutatkozzon be (név, könyvcím, szervezet, amennyiben van)
- Tekintsük át az Élő Könyvtár koncepcióját, céljait és módszertanát

- Miért kerül megrendezésre?
- Mit szeretnénk elérni?
- Hogy néz ki a gyakorlatban?
- Mik az elvárásaink vele kapcsolatban?
- A Könyvek által feltett általános kérdések

→ A Könyvek szerepe

- Ismertessük a Könyvek munkáját
- A katalógus
- Magyarazzuk el az olvasókra vonatkozó szabályokat
- Munkaidő
- A Könyvek által feltett, a szerepükkel kapcsolatos kérdések

→ Ismertessük az Élő Könyvtár infrastruktúráját és működését.

- Az összes kapcsolódó háttéranyagot (az olvasókra vonatkozó szabályok, a Könyvek feladatai, PR anyagok) biztosítsuk a résztvevők számára.
- Teremtsünk lehetőséget, hogy minden Könyv ellenőrizze és átgondolja a saját katalógus-oldalát, a javasolt változtatásokat építsük be a katalógus végső változatába.
- Egyezzzünk meg a munkaidőről és a Könyvek felügyeletéről.
- A Könyvek írják alá a megállapodást a közreműködésükről (ez hasznos).

→ Hagyjunk időt a Könyvek, a könyvtárosok és a szervezők közti kötetlen beszélgetésre.

KÖNYVNEK LENNI AZ ÉLŐ KÖNYVTÁRBAN – NÉHÁNY HASZNOS TUDNIVALÓ

- Készüljön fel a szerepére mint "Élő Könyv". Ez nem játék, legyen meggyőződve az ön által képviselt Könyv jelentőségéről.
- Segítségére lehet, ha utána néz néhány ténynek és információnak, pl. statisztikai vagy kutatási adatnak, hogy amennyiben egy olvasó ilyet közöl Önnel, tisztában legyen az adott információ megalapozottságával.
- A beszélgetés Önöknek megfelelő helyszínét az olvasóval együtt megválaszthatja.
- Ellenőrizze az óráját: korlátozott idő áll a rendelkezésükre. Ha az olvasó hosszabb időt szeretne Önnel tölteni, és ez ellen Önnek sincs kifogása, menjenek vissza a könyvtárhoz, és hosszabbítsák meg a kölcsönzési időt.
- Legyen ön maga, nyíltan és őszintén beszéljen, és hallgassa meg az olvasót.
- Nem játsszon szerepet, és ne találjon ki jellemvonásokat saját maga részére; az olvasók észreveszik ezt, és Ön elveszíti a hitelességét.
- Legyen kész megosztani másokkal a személyes tapasztalatait. Ha túl intímnek találja a kérdéseket, nyugodtan mondhatja, hogy nem akar válaszolni.
- Kérjük, fogadja el, ha egy olvasó az Ön könyvcímét választotta, és az Ön személyének ezen vonatkozása iránt érdeklődik, az egyéb információk csak illusztrációként szolgálhatnak. Lehetséges, hogy ettől Ön korlátozva érzi magát, de ez így természetes az Élő Könyvtár kontextusában.
- Készüljön fel arra, hogy sokszor fogja ismételni magát, hiszen különböző olvasók feltehetik ugyanazokat a kérdéseket. Minden olvasóhoz forduljon úgy, mintha az első lenne, akinek erről beszél. Nem mutassa, hogy már negyedszer mondja el ugyanazt.
- Ne felejtse el, hogy valószínűleg csak egy órára találkozik az adott olvasóval, és lehet, hogy soha többé nem látja.
- Minden olvasó más, és az indokok, amiért az Ön könyvét választották, is igen eltérőek lehetnek. Egy jó kérdés a beszélgetés elindításához: "Miért ezt a könyvet választottad?" Így benyomást szerezhet az olvasó érdeklődéséről.
- Az Élő Könyvtár olvasói általában nyitottak a beszélgetésre, figyelnek, és tanulni akarnak. Nem mindig világos kérdéseket tesznek fel, tehát fontos, hogy segítsen nekik megfogalmazni, miért érdekes számukra az ön könyve. Próbáljon meg kideríteni néhány alapvető információt az olvasóról –

Gyakran kérdezték tőlem az olvasók: "Ha választok valakit a katalógusból, hoztok egy színészt vagy színésznőt, hogy eljuttassa a Könyv szerepét?" "Amikor nemmel válaszoltam, és megértették, hogy a Könyv azonos a címével, nagyon izgatottak lettek."
A Living Library librarian Egy könyvtáros az Élő Könyvtárból

Találkozott-e már Önhöz hasonlóval? Jó vagy rossz élményei voltak az Önhöz hasonló személlyel kapcsolatban? -, így könnyebb eldönteni, milyen jellegű információt találnak majd érdekesnek.

- Előfordulhat, hogy az olvasó tájékozatlan, vagy valamilyen oknál fogva verbálisan agresszív lesz, és/vagy Önt akarja felelősségre vonni különféle társadalmi problémákért. Próbáljon meg higgadt maradni, és mutakozzon megértőnek miközben, ha szükségesnek érzi, eltérő véleményét kifejezi. Próbálja a beszélgetést olyan irányba terelni, ahol biztonságban érzi magát.
- Bár a könyvtárosok arra ösztönzik az olvasókat, hogy olyan könyveket válasszanak, amelyek a bennük élő előítéleteket és sztereotípiákat személyesítik meg, az olvasók motivációja nagyon eltérő lehet; kíváncsiak lehetnek, vagy személyes tanácsra van szükségük. Ne felejtse el, hogy az olvasóknak maguknak kell döntést hozniuk a saját életükről, Ön csak megoszthatja velük egyéni tapasztalatait arról, miként oldott meg problémákat vagy kezelt nehéz helyzeteket, de legyen óvatos, amikor tanácsot ad.
- A beszélgetések tartalma bizalmas. Ha egy másik olvasót idéz, soha ne mondjon nevet.
- Elképzelhető, hogy egyszerre két vagy több személy kölcsönzi ki Önt. Ez érdekes lehet, hiszen így még változatosabb lesz a beszélgetés. Ugyanakkor ne hagyja, hogy a csoport különböző tagjai közti problémák elrendezésére használják fel.
- Ha Szóttárral (értsd: tolmáccsal) dolgozik, tartson minden második vagy harmadik mondat után szünetet, hogy mindent, amit mondott, biztosan lefordítsanak. Ha nem biztos abban, hogy pontosan értette a lefordított kérdést vagy megjegyzést, tisztázza.
- Ha úgy érzi, pihenésre van szüksége, különösen egy bonyolult beszélgetést követően, kérjen szünetet. Önnek és a következő olvasónak is fontos, hogy nyugodt, kipihent beszélgetőpartner legyen.
- A szabadidejét használja fel arra, hogy az Élő Könyvtár többi Könyvével is megossza Könyvként szerzett tapasztalatait. Különösen hasznos lehet az azonos című Könyvekkel folytatott eszmecsere.
- Ha az olvasónak köszönhetően kényelmetlennek vagy megalázónak érzi a beszélgetést, emlékezzen az Élő Könyvtár szabályzatára: joga van lezárni a beszélgetést, amennyiben sértegetik vagy vádaskodnak.
- Ha az Ön által képviselt Könyv Bestseller, szervezze meg a könyvtárossal, hogy kis szüneteket tarthasson az olvasók között. Tájékoztassák az olvasókat, hogy hányukkal kész találkozni.
- Ha az Ön által megjelenített Könyv nem olyan népszerű, próbálja kihasználni az időt arra, hogy a többi Könyvvel beszélgessen.
- Ivezze, hogy Élő Könyv! Ha a megfelelő szellemben közelítik meg, nagyon érdekes és gazdagító élmény lesz mind Önnek, mind az olvasójának!

---> A KÖNYVEK BESZÁMOLÓI

---> A Feminista Könyv:

Az olvasóimmal töltött idő öntudatosságot jelentett számomra. Nagy kihívás volt olyan kíváncsi, nyitott és kritikus fiatalokkal találkozni, akik speciális kérdéseket tettek fel, ezekre válaszokat vártak, és a végén udvariasan megköszönték a beszélgetést. A beszélgetések intenzitása és őszintesége, a különböző nézőpontok összehasonlítása, a saját magunkkal folytatott vita arról, mit is jelent valójában ez a szerep a magunk és mások számára, és maguk a gondolatok – mind-mind folyamatos tanulást jelentenek egymásról. Mégsem mindig ilyen egyszerű: sokat kell ismételned, magyaráznod; kezelned kell a provokációt, meg kell kérdőjelezned és vitatnod már kialakult véleményeket, és érvelned kell. Néha elegendő lesz a szerepedből, vagy sértve érzed magad mindazért, amit képviselsz – és azt kívánod, bárcsak olyan ember lennél inkább, aki az életedre jellemző összes többi szerepet képviseli. De hát erről szól ez az egész: az emberek klisék és előítéletek szintjére való leegyszerűsítése minden mást figyelmen kívül hagy. Sokaknak a kezdetektől fogva nincs esélye; itt éppen az ilyen helyzetek ellen való küzdelemről van szó, és az ezekről való gondolkodásról.

A feministák gyűlölik a férfiakat, leszbikusok, agresszívek, és nem borotválják a lábukat. Ha valaki mégsem teszi meg mindezeket, valóban feminista volna? Lehet egy nő egyszerre feminista, feleség és anya? Számos olvasó kérdezte meg tőlem, valóban igazi feminista vagyok-e, és ebből a kérdésből több különböző dolog hallatszott ki: aggodalom, szerénység, bizonytalanság, kíváncsiság, érdeklődés és kritika. És bármikor kérdezték is ezt tőlem, én mindig egy kérdéssel válaszoltam: mit jelent számodra az, hogy feminista? Körülbelül ekkor volt, hogy már nem lepődtem meg azoknak a kliséknek és sztereotípiáknak a hallatán, amelyek a katalógusban is megtalálhatók. Kivéve, amikor nemleges választ adtam, hogy nem vagyok az. Gyűlölnöd kell a férfiakat ahhoz, hogy feminista légy? Megpróbáltam elmagyarázni a számukra, mit értek én feminizmus alatt, és azt is hozzátettem, hogy bár a feminizmusnak több különböző irányzata van, és annak ellenére, hogy én magamat feministának tartom, mégsem szeretem olyan értelemben használni ezt a kifejezést, mint korábban tettem. És szívesebben fogalmaznék úgy: a feminista olyan személy, aki fellép a nők jogaiért, törődik a nők problémáival, és foglalkozik a társadalmi nemi szerepeket érintő kérdésekkel.

Néhány beszélgetésből jó kis vita alakult ki; volt, hogy csak kérdés-válasz szintjén zajlott a beszélgetés, volt, akik csak figyelve hallgatott, és voltak olyan olvasók, akik tanácsra számítottak – ezt elég problematikusnak találtam, és visszautasítottam. Mégsem okozott problémát közölni egy 18 éves fiúval, hogy az én szememben attól nem

veszíti el a férfiasságát, ha szeret főzni, és nem akarja letenni az autóvezetési vizsgát (és minderről még a barátnőjét is meg kell győznie!). Nagyon izgalmas volt, amikor 2-3 olvasó egyszerre kölcsönzött ki, és elég heves vita alakult ki közöttük, amit tényszerű érvekkel igyekeztem mérsékelni. Ezek voltak számomra a legkimerítőbb beszélgetések, mivel egyszerre több "oldalt" kellett közösen elolvasnunk.

Nagyon fárasztó tud lenni, és csökkenti a koncentrációt is, ha folyamatosan olvasnak, néha szünet nélkül. A lapjaidat újra meg újra felütik, és ugyanazokat az oldalakat jelölik meg, és olvassák el számtalanszor. A végén úgy festesz majd, mint egy könyv, amit nem csak elolvastak egyszer, aztán visszaraktak a polcra, de még a barátoknak és ismerősöknek is kölcsönadtak – kicsit viharvert, főleg a széléin, többé már nem olyan, mint újkorában. Ez mégis jó érzés. Melyik könyv nem akarja, hogy elolvassák?

---> **A Fogytékossággal élő Könyv:**

Augusztus 1-je, első napom a könyvtárban, szörnyű meleg volt. Meglepetésemre egyetlen olvasó sem volt kíváncsi ránk, ott "porosodtunk" a polcon. Végül is, a negatív tapasztalat is tapasztalat valahol. Azért is bántott olyannyira a dolog, mert hallottam, hogy előző napon igen nagy forgalma volt a sátnak. A végén már gonoszkodtam a gondolattal, hogy lehet, hogy csak azért, mert szakadt az eső, az erős szél behordta a vizet a sátorba, és igen sokan ide menekültek, s ha már ott voltak, leemeltek valami olvasni valót. Nem unatkoztam, elnéztem, milyen sokszínű a vendégforgatag, ahányan annyi félék. Szerettem volna beiratkozni, mint olvasó, de erre nem volt lehetőségem, de nem szegte kedvem, a könyvtári könyvekkel kezdtem beszélgetni. Nagy volt a választék; a teljesség igénye nélkül: *futballszurkoló, ex-alkoholista, boszorkány, román- és roma fiatal, afrikai, rabbi, pszichológus, TV-s újságíró*. Hiányoltam a távolmaradt kiadványokat, *a politikust, a BKV ellenőrt, az ex-bűnözőt*. Mi fogytékossággal élőként iratkoztunk be. Mellbevágott, amikor megnéztem a katalógusban rólunk megjelenteket. Fogytékos/debil, sajnálatja magát, a társadalom tartja el őket, sokat betegek, nem alkalmasak a társas kapcsolatra.

Aztán végre a hétfői könyvtári napon végre ránk mosolygott az olvasó. Egy fiatalember ült be hármunk közé, – mindhárman mozgássérültek és nők. Semmi rossz érzése nem volt, amikor invitáltuk; foglaljon helyet nyugodtan a tolokocsimban. Elmondása szerint a környezetében, családjában nincs mozgásában sérült ember, de nagyon kíváncsi ránk. Pontonként végigvettük a tartalomjegyzék ránk vonatkozó passzusait és érvekkel, életből merített apró történetekkel, példákkal támasztottuk alá állításainkat. Mind a hárman családosok, gyermeket nevelő, dolgozó nők vagyunk, végigjártuk a magunk iskoláit, úgy a tanulásban, mint az életben. Elmeséltük, milyen nehézségeket jelentett a szülésünk, hogyan álltak hozzá az orvosok, a szakemberek. Mai napig nincsenek tisztában azzal, hogy például a paralízis, vagy egyéb mozgásszervi betegség nem örökölhető. Saját otthonunkban lakunk, és nem úgymond telepeken, szegregáltak. Erre sajnos egy helyen rendkívül sértő "nyomorékfalva" kifejezést is hallottam már.

Meglepődött, amikor elmondtam, hogy 1959-ben deréktól lefelé bénultam meg, mégis kerékpároztam, lovagoltam, nagyon sokáig úsztam, – sőt két éven keresztül kismotorral közlekedtem. Nem hiszem, hogy a fiatalember csak a sok lúd disznót győz elméletnek köszönhetően, de búcsúzásnál kijelentette; teljesen más szemmel fogja nézni – akaratlanul is – a környezetét. Ideértve a lépcsőket középületekben, a járműveket és egyáltalán, az egész környezetét.

A könyvtárosok

---> A Metrójegy-ellenőr Könyv

"Klaus, könyvtári Könyv leszel" – mondta a főnököm egy reggel, erre egy kicsit zavarba jöttem, mert azt hittem, ez azt jelenti, hogy innentől kezdve félretesznek. "Nem – válaszolt a főnököm -, de úgy gondoljuk, te vagy a legmegfelelőbb ember erre a feladatra." Ekkor elmesélte, hogy a társaság kapott egy levelet a dán "Állítsátok meg az erőszakot" nevű szervezettől, akik a Roskilde Fesztiválon megrendezésre kerülő Élő Könyvtár részére kértek egy élő könyvet. Hamar megértettem az ötletet. A könyvtár állománya sok különböző emberből állt, többek között: *dán rendőr, parkolóőr, futballrajongó* és a többi. Az én Könyvem, azaz a *Metrójegy-ellenőr* a "Metrórendőr" negatív elnevezéssel is illetik, és azon foglalkozások közé tartozik, ahol nagy a kockázata annak, hogy erőszakkal, fenyegetéssel vagy szóbeli sértéssel szembesülünk. A munkám abból áll, hogy ellenőrzöm, van-e érvényes jegye a metró utasainak

A *rendőr* és én a legnépszerűbb könyvek közé tartoztunk, szinte mindig ki voltunk kölcsönözve. Úgy döntöttem, hogy a beszélgetést az olvasókkal a könyvtártól nem túl messze, egy olyan helyen folytatom, ahol lehet inni valamit, és közben cseveghetünk. Mint kiderült, nagyon érdekes volt megismerni ezeket a fiatalokat, és azt, ahogyan minket (Jegyellenőröket) látnak munka közben. Az egyik leggyakoribb kérdés az volt: "Hülyének kell lenned ahhoz, hogy ilyen munkát kapj?", "Soha nem sajnálsz meg azokat az embereket, akiknek hirtelen utazniuk kell, de nem tudtak jegyet szerezni?" vagy "Nem borzasztó nehéz, hogy így kell viselkedned más emberekkel?" Sok esetben olyan konkrét szituációkhoz kapcsolódó kérdéseket tettek fel, amelyekben nekik volt részük. Hallgattam az olvasók a kollégáimmal kapcsolatos személyes élményeit – jókat és rosszakat egyaránt. A helyzet előnye az volt, hogy ott ültem, készen arra, hogy válaszoljak a kérdéseikre. És sokszor nekem kellett lerövidítenem a beszélgetést, mert kifutottunk az időből.

Különösen emlékszem egy olyan szituációra, amikor egy fiatal párral beszélgettem, színes hajukkal és fekete bőrruhájukban a punkok jellegzetes csoportját képviselték; nagyon érdekes beszélgetést folytattunk, sok más ember is csatlakozott hozzánk, és tett fel még több kérdést. Végül 20-an ültek ott, és hallgatták, ahogy a munkámról fecsegek, én a "rossz fiú, aki kiállítom a csekkeket". Végül néhány javaslatot is tettem arra vonatkozólag, mit csinálnék máshogy, ha egy újabb Élő Könyvtárban kellene részt vennem: "Jobb cipőt és több meleg ruhát vinnék!"

A könyvtárosok a könyvtár szívének jelentik, elsődleges feladatuk a kölcsönzések lebonyolítása. Ők kapcsolják össze az olvasókat a Könyvekkel: velük találkozik először az olvasó. Türelmesen kell dolgozniuk és kommunikálniuk mind a Könyvekkel, mind az olvasókkal a sokszor hosszadalmas válogatás és fontolgatás során. Ajánlott hivatásos és képzett (valódi) könyvtárosokat keresni az Élő Könyvtár számára, akik eleve birtokában vannak a sok gyakorlati feladathoz szükséges tudásnak és képességnek – tudják, hogy kell kitölteni az olvasójegyeket, rendben tartják és frissítik a hozzáférhető Könyvek listáját, rögzítik a kölcsönzéseket és a visszahozott könyveket a könyvtár főkönyvébe. Ők a felelősök a könyvtár szabályainak betartásáért és betartatásáért.

NÉHÁNY JÓ TANÁCS A JÖVŐ ÉLŐ KÖNYVTÁROSAIN SZÁMÁRA VOLT ÉLŐ KÖNYVTÁROSOKTÓL:

- ismerjék meg előre a "könyvek" tartalmát, érdekességét
- a könyvtári szabályokat következetesen tartsák és tartassák be
- mindig pontosan dokumentálják a kölcsönzést
- az éppen dolgozó könyvtárosok között legyen munkamegosztás
- szorosan működjenek együtt a könyvtárosok
- gondoskodjanak a Könyvekről, szűrjék ki a problémás olvasókat (vagy egy másik könyv ajánlásával, vagy szótár-kíséret ill. a könyvtárhoz közeli beszélgetés javaslatával)
- ismerjék meg a könyvtár környezetét, hogy beszélgetésre alkalmas helyeket tudjanak javasolni

Az Élő Könyvtárosoknak fontos szerepe van a tájékoztatásban is: ők segítenek az olvasóknak abban, hogy megértsék a könyvtár koncepcióját és szabályait, és megtalálják a megfelelő Könyvet. A

AZ ÉLŐ KÖNYVTÁROSOK MUNKAKÖRI LEÍRÁSA:

- Higgyen az Élő Könyvtár koncepciójában, legyen lelkes
- Legyen együttműködő, diplomatikus és rendelkezzen jó kommunikációs készséggel
- Beszéljen idegen nyelveket
- Legyen toleráns és érdeklődő
- Legyen kedves, barátságos és türelmes

rendezvény során a sajtó képviselői is megkereshetik a könyvtárosokat, ezért fontos, hogy a szervezőkről és a házigazdákról is releváns információval rendelkezzenek. Gyakorlati okokból a könyvtárosok legyenek azonnal felismerhetők akár egyenpólójukról, akár személyzeti azonosítójukról.

---> A KÖNYVTÁROSOKNAK SZÓLÓ FELKÉSZÍTÉS ÉS ÉRTÉKELÉS

A Könyvekhez hasonlóan a könyvtárosok számára is nagyon hasznos lehet egy a program megnyitását megelőző, jól előkészített felkészítés. A könyvtárosoknak egy korai szakaszban célszerű találkozniuk a szervezőkkel, hogy megegyezzenek a szerepükről, feladataikról és a munkaidőről. A könyvtárosok a Könyvek számára tartott felkészítő találkozó nélkülözhetetlen résztvevői. A program lebonyolítása során minden reggel ajánlatos koordinációs, este pedig értékelő találkozókat tartani. Ez lehetőséget teremt a szervezők és a könyvtárosok számára, hogy megoldják, ha valami nem működik, és áttekinthetik az adott nap tapasztalatait.

---> A HELYSZÍNEJEN JELENTKEZŐ KÖNYVEK KEZELÉSE

Néhány hosszabb ideig tartó Élő Könyvtár során – pl. a zenei fesztiválok esetében – olyan olvasók is megkeresték a könyvtárosokat, akik önként jelentkeztek Könyveknek a program idejére. A szervezőknek világos utasításokat kell adniuk az ilyen helyzeteket illetően a könyvtárosok számára. A jelen kiadvány készítői nem javasolják az extra Könyvek bevonását, kivéve abban az esetben, ha tényleg nagy hiány van a Könyvekben, vagy az önként jelentkező a katalógus egy fontos hiányosságát pótolja. Ennek alapvetően az az oka, hogy az ilyen Helyszínen Jelentkező Könyvek nem vettek részt ugyanabban a felkészülésben és eligazításban, mint a többiek, és a motivációjuk is eltérő. A múltban szereplő önjelölt könyvek az alábbi címeteket javasolták: Férfi, Ügyvéd, Elvált férfi, Magánvállalkozó, Számítógépes programozó. Valós kockázata van annak, hogy az így jelentkező Könyvek nem felelnek meg a Könyvekkel szemben támasztott elvárásoknak. Ugyanakkor, ha a betérő jelentkező a könyvtárból egyébként hiányzó kategóriát jelenít meg, érdemes elkérni az elérhetőségét egy következő Élő Könyvtár esetére.

Ha a szervezők nyitva kívánják hagyni a lehetőséget további Könyvek csatlakozására a könyvtárhoz, az alábbiakat érdemes megfontolniuk:

- milyen mértékben kell a javasolt címnek kapcsolódnia a katalógusoz
- szükségesnek tartják-e azt, hogy előzetes interjút készítsenek a könyvvel
- szükséges-e a programot megelőzően eligazítást tartani számukra, és megszabni a részvételi feltételeket
- szükséges-e kiegészítéseket és módosításokat eszközölni a könyvlistában.

→ Egy Élő Könyvtár befogadása

Egy Élő Könyvtár befogadása nehéz, de eredményekkel kecsegtető feladat, és minden érdeklődő fesztivál és fesztiválszervező részéről elkötelezettséget kíván. A fesztivál alkalmas arra, hogy a fiatalokkal való kapcsolatteremtés és párbeszéd kialakításának terepe legyen, és ezen a programon keresztül a fesztivál a tisztelet és a tolerancia üzenetét közvetítheti közönsége felé. Dinamikus és interaktív, és jól harmonizál a fesztivál hangulatával. A korábbi tapasztalatok azt bizonyítják, hogy szoros együttműködés szükséges a Könyvtár és a fesztivál szervezői között. A házigazdák feladata megfelelő feltételeket biztosítani, valamint logisztikai és anyagi támogatást nyújtani a program szervezőinek. Szintén a házigazdák felelőssége, hogy alkalmas helyszínt biztosítsanak az eseménynek. A szervezők feladata, hogy tisztázzák ezeket a szempontokat a házigazdákkal, és pontosan kommunikálják, melyek a célkitűzések és az elvárások, és hogy milyen hasznot jelent a program befogadása a házigazdák számára. Jó gyakorlat a házigazdákkal közösen megállapított feltételek szerződésbe foglalása, és ideális esetben a fesztivál szervezői osztoznak a felelősségen az Élő Könyvtár szervezőivel.

Az erőforrások és támogatások típusait illetően, amelyekről a szervezőknek az adott házigazdával meg kell egyezniük, lásd fent, a helyszín megválasztása c. fejezetben szereplő listát.

← Az Élő Könyvtár népszerűsítése

Az Élő Könyvtár számára életbevágó a reklám, és számtalan módja van annak, hogy a szervezők hogyan népszerűsítsék Élő Könyvtárunk programját. A sajtó és a fesztivál programfüzete és hirdetési felületei alkalmasak arra, hogy a látogatókat tájékoztassuk az eseményről. Fontos, hogy kihasználjuk az ingyenes reklám-lehetőségeket, bár a szervezők nem hagyatkozhatnak kizárólag a programfüzetben szereplő rövid szövegekre. Nagyon fontos stratégiát készíteni a médianyilvánosság elérésére. Mind a helyszín építéskor, mind a program ideje alatt hasznosnak bizonyultak az utcai reklámsapatok, akik információs szórólapokkal és látványos eszközökkel hívták fel az emberek figyelmét.

Az alábbi lehetőségeket érdemes megfontolni a kommunikációs stratégia kidolgozásakor:

Logóval és szlogennel teremtjük meg az Élő Könyvtár arculatát:

Bár az Élő Könyvtár önmagában is nagyon figyelemfelkeltő cím, mégis előfordulhat, hogy szeretnénk egy szlogennel is kihangsúlyozni az üzenetét. Az EIK három éven keresztül sikerrel használta a "Nézz a borító mögé!" szlogent, amely minden promóciós anyagon és pólón szerepelt, és a lehetséges olvasókat további információk keresésére sarkallta. További példák szlogenekre még: "Nálunk nincs szakácskönyv, útikönyv, vagy gyermekkönyv, nálunk valójában egyáltalán nincs semmilyen könyv". A különböző Élő Könyvtárak által használt logók is megtalálhatók a kiadványban.

Együttműködés a fesztivál médiumaival

Szánjunk időt arra, hogy kiderítsük, milyen megjelenési lehetőségek állnak a rendelkezésünkre a fesztivál rendszerén belül. A programfüzeten kívül sok fesztiválnak saját rádiója van, ami szintén népszerűsítheti a programot, illetve majdnem mindig működik egy sajtóközpont is. Ezek fontos segítséget nyújthatnak az Élő Könyvtár

sajtóközleményének a fesztivál kommunikációja részeként való továbbítására. A fesztivál honlapján való megjelenés lehetőségének is érdemes utánanézni.

A sajtóanyagok előkészítése, a sajtóval való együttműködés

A korábbi tapasztalatok szerint a sajtó nagyon gyakran reagált pozitív módon a program ötletére. Ezért nagyon fontos, hogy a könyvtár a megfelelő módon kerüljön bemutatásra a sajtó számára továbbított sajtóanyagokban, amelyek egyszersmind meghívják az újságírókat, hogy látogassák meg a könyvtárat és találkozzanak a Könyvekkel és az olvasókkal. Minden kommunikáció során hangsúlyozzuk, hogy az Élő Könyvtár ingyenes a fesztivál látogatói számára, és világos üzenetet közölünk a program természetéről.

Reklámanyagok készítése és terjesztése

Készítsünk egy **szórólapot**, mely a programot érintő összes releváns információt tartalmazza: a kölcsönzés szabályai, a nyitvatartási idő, a helyszín megközelíthetősége és a program rövid leírása. Készítsünk **pólót a Könyvek számára**: ez felhívja a figyelmet a fesztivál területén mozgó Könyvekre. Bővebb költségvetéssel rendelkező szervezők számára érdemes elgondolkozni **poszterek** készítésén is, amelyeket a fesztivál házigazdájának engedélyével kihelyezhetnek a környéken.

Utcai reklámcsapatok szervezésével és vezetésével értékes kommunikációs erőforrást teremthetünk a program számára. Egy csapat önkéntes a kölcsönzés szabályait ismertető és a programot bemutató szórólapok osztogatásával népszerűsítheti a könyvtárat a vendégek körében. Az utcai reklámcsapat tagjait fel kell készíteni arra, hogy részletesen el tudják magyarázni a könyvtár koncepcióját, és útba tudják igazítani a helyszínhez az érdeklődőket. Az utcai csapatok általában 4-5 fős csoportok. Gondoskodjunk elegendő szóróanyagról, mivel egy hatékony csapat több ezer példányt képes szétosztani egy nap. Alternatív megoldásként a Könyvek egy csoportja is működhet utcai reklámcsapatként a nyugodtabb időszakokban.

Élő Könyvtár – Nézz a borító mögé

ÚJRA ITT VAGYUNK!

HA MÁR JÁRTÁL NÁLUNK, ÉS TETSZETT, HA LÁTTÁL MINKET TAVALY, DE NEM VOLT IDŐD BENÉZNI, VAGY HA MOST HALLASZ RÓLUNK ELŐSZÖR:

Elgondokodtál már azon, hogy milyen előítéleteid vannak másokkal szemben? Vagy azon, hogy mások mit tartanak rólad? Benned is sok sztereotípiát él például a mohamedánokról, zsidókról, rendőrökről, BKV-ellenőrökről, papokról, pszichológusokról, feministákról és melegekről, ex-bűnözőkről és huligánokról, környezetvédőkről, vagy a szőke nőkről? Még sohasem volt alkalmad rá, hogy elbeszéljess velük és megtudd milyen az életük?

Ha kész vagy szembenézi saját előítéleteiddel, és szeretnél személyesen találkozni 'sztereotípiáddal', akkor iratkozz be az Élő Könyvtárba, ahol a könyvek beszélni tudnak!

HOGY MŰKÖDIK AZ ÉLŐ KÖNYVTÁR?

- Az **Élő Könyvtár** a **Civil Sziget** közepén található, az **Európai Ifjúsági Központ** sátra mellett.
- Amikor először keresed fel a Könyvtárat, beiratkozol, és kapsz egy **"Élő Könyvtár olvasójegyet"**. A beiratkozással elfogadod a kölcsönzésre vonatkozó szabályokat.
- A könyvtári katalógusból kiválaszthatod, melyik könyvet szeretnéd elolvasni. Számos könyv több nyelven is rendelkezésre áll.
- Az Élő Könyvtár szótárt is tud biztosítani, ha olyan könyvet választottál, amelynek nyelvét nem beszéled.
- Ha azt a könyvet, amit választottál, valaki más "olvassa" éppen, próbáld másikat választani, vagy gyere vissza később!
- A kiválasztott könyvet a Sziget területén belül bárhol olvashatod, egy óra leteltével pedig vissza kell vinned az Élő Könyvtárba.
- Az Élő Könyvtár ingyen áll a beiratkozott olvasók rendelkezésére.

MILYEN SZABÁLYOK VONATKOZNAK AZ ÉLŐ KÖNYVTÁR OLVASÓIRA?

- Csak azok a beiratkozott olvasók kölcsönözhetnek könyvet, akik elfogadják a Könyvtár szabályait.
- Egyszerre csak egy könyv kölcsönözhető. Könyvet nem lehet előjegyezni.
- A könyv egy órára kölcsönözhető, utána vissza kell vinni az Élő Könyvtárba. Az olvasó maximum egy órával hosszabbíthatja meg a kölcsönzési időt a könyvtárosnál.
- Az olvasónak a könyvet ugyanolyan fizikai és lelki állapotban kell visszaszolgáltatnia, ahogy azt kikölcsönözte. Tilos a könyvet megrongálni, a lapokat kitépni vagy elszakítani, étellel vagy itallal leönteni és méltóságában bármilyen módon megsérteni. Az olvasó felel a könyv állapotának megőrzéséért.
- Az olvasó elfogadja, hogy a könyv bármikor megszakíthatja a beszélgetést, ha úgy érzi, hogy az olvasó nem megfelelő módon bánik vele vagy méltóságát megsérti.

TÖRZSOLVASÓKNAK NYEREMÉNY!

A törzsolvasók egy "Élő Könyvtár – Olvasó" pólót kapnak ajándékba, miután a negyedik elolvasott könyvet visszahozzák!

NYITVATARTÁS:

Az Élő Könyvtár naponta 12 és 20 óra között tart nyitva, a könyveket legkésőbb 19 óráig lehet kikölcsönözni!

A Civil Szigeten működő Élő Könyvtár az EIK szervezésében a Sziget Iroda szíves együttműködésével valósult meg.

A SZIGET FESZTIVÁLON MEGRENDEZETT ÉLŐ KÖNYVTÁR KAPCSÁN AZ ALÁBBI JAVASLATOK SZÜLETTEK:

- Fontos hagyományos hirdetési formákat (szórólapokat, programfüzeteket és kiadványokat) is használni a fesztiválon, de ne felejtsük el, hogy a fesztivál résztvevői hajlamosak elhajtani ezek nagy részét, tehát ne gyártsunk felesleges szemetet! Még fontosabb kreatív népszerűsítő eszközöket alkalmazni, és ne felejtsük el, hogy a személyes kontaktus a legfontosabb. (Az értékelő felmérésünk szerint az olvasók jelentős hányada úgy talált rá az Élő Könyvtárra, hogy valakitől előzőleg hallott róla.)
- Ellenőrizzük, hogy vannak-e olyan egyéb programok, amelyek közvetett módon segíthetik az Élő Könyvtárat, pl. élőzene, kisebb koncertek a sátor előtti téren. Ha van hangosbemondó, használjuk fel a helyi reklámozásra. Fektessünk nagy hangsúlyt a szöveg tartalmára, pl.: "Vannak előítéleteid, de tudod-e, hogyan kell együtt élni velük?" vagy "Ismerd meg előítéleteidet az Élő Könyvtárban!"
- Az Élő Könyvtár szervezőinek állandó rádió- vagy mobiltelefonos kapcsolatban kell lenniük a fesztivál azon szervezőivel, akik felelősek és képesek segítséget és információt nyújtani számukra.

A MENNYISÉGI ADATOK ÖSSZEGYŰJTÉSE

Hány olvasó, hány kölcsönzés, hány óra olvasási idő? Melyek voltak a legnépszerűbb könyvek, és melyek voltak kevésbé azok?

Ezeket a számadatokat viszonylag egyszerű összegyűjteni, és ez a könyvtárosok egyik legfőbb feladata. Minden egyes kölcsönzést rögzíteniük kell egy listában, feltüntetve a Könyv címét, a kölcsönzés és a visszahozatal idejét, továbbá azt, hogy az adott olvasó először kölcsönöz-e. A program lezárása után ezek a statisztikák könnyen összesíthetők.

Hány ember mutatott érdeklődést, aki mégsem vált olvasóvá?

Az adott pillanatban ezt valószínűleg nehéz megmondani. A Könyvtárosok plusz-feladata lehet az érdeklődők számon tartása szimpla vonalkázással, de nyilvánvaló, hogy az efféle adatok egy ezres nagyságrendű rendezvényen csak hozzávetőleges eredményt mutatnak majd.

Sajtófigyelés

Gyűjtsük össze a megjelent újságcikkeket, rögzítsük a televíziós és rádió-közvetítéseket, és azon újságírók számát, akik interjút készítettek a Könyvekkel, az olvasókkal és a szervezőkkel, vagy egyszerűen csak információkat kértek a programról. Szintén hasznos lehet a sajtófigyelés azokkal a híres személyiségekkel kapcsolatban is, akik meglátogatták az Élő Könyvtárat. Természetesen ezeknek nem szigorúan értékelő szerepe van, inkább promóciós célokra lesznek jók a jövőben.

³ Például *T-Kit on Training Essentials*, különös tekintettel a 3.6-os fejezetre © Európa Tanács és Európai Bizottság, 2002. október

---> A MINŐSÉGI ADATOK ÖSSZEGYÚJTÉSE

Kérdőívek/értékelő lapok

Az Élő Könyvtárban résztvevő személyek nagy számát tekintetbe véve az adatgyűjtés könnyen kezelhető és adekvát eszköze lehet a kérdőív/értékelő lap. Célszerű a programot megelőzően elkészíteni, és a program során minden Könyvnek és olvasónak kiosztani, így biztosak lehetünk abban, hogy jó arányban fogják a könyvtárosok és a szervezők visszakapni őket. Minden csoport számára külön kérdőívre/értékelő lapra van szükség. Az olvasók számára legyen eldönthető, megadják-e személyes adataikat, hiszen az Élő Könyvtár védi az olvasók anonimitását.

---> PÉLDÁK KÉRDŐÍVEKRE/ÉRTÉKELŐ LAPOKRA

A fejezet végén két értékelő lap minta található, egy az olvasók, egy a Könyvek számára. Ezek a kérdések csak javaslatok, és természetesen az adott Élő Könyvtárhoz igazíthatók.

Kérdőív/értékelő lap az olvasók számára

Fontos, hogy az olvasóknak szóló kérdőívek/értékelő lapok rövidek legyenek, és néhány perc alatt ki lehessen tölteni őket. A könyvtárosok feladata kiosztani őket az olvasóknak. A gyakori olvasók lehetőleg az utolsó kölcsönzést követően töltsék ki. Tájékoztassuk az olvasókat arról, hogy a kérdőívek/értékelő lapok kitöltésével az Élő Könyvtár módszertani fejlesztéséhez és a statisztikák elkészítéséhez járulnak hozzá. Az olvasóknak nem kell felfedniük kilétüket, hacsak nem áll szándékukban ez.

Az alábbiakban néhány jellegzetes választ válogattunk ki az előző Élő Könyvtárak által összegyűjtött olvasói kérdőívekből/értékelő lapokból:

Kérdés: Mi volt a legfontosabb élmény számodra az Élő Könyvtár olvasójaként?

Válaszok:

- *a könyvek büszkéi arra, hogy önmaguk*
- *nyitottnak lenni a különböző véleményekkel szemben, és a határok ledöntése*
- *összehasonlítani a véleményemet másokéval különféle dolgokról*
- *újr gondolni és kialakítani a saját véleményemet*
- *a bélyeg mögé nézni*
- *személyes kapcsolat, barátság*
- *izgalmas együttlét*
- *a világ kitérülése, az emberi természet közelebb került a lelkemhez*
- *nagyon érdekes beszélgetés olyan emberekkel, akikkel normális esetben nem állnék szóba*
- *sok olyan érdekes dologra jöttem rá, amit azelőtt nem tudtam*

Kérdőív/értékelő lap a Könyvek számára

A Könyvek minden bizonnyal nagyon örülnek, sőt valószínűleg alig várják, hogy megoszthassák a tapasztalataikat, és visszaemlékezzenek rájuk írás közben. Tanácsos a kérdőívet/értékelő lapot a program elején kiosztani a Könyvek közt, és a végén vagy nem sokkal a program után, konkrét határidővel begyűjteni tőlük. A Könyvek által adott válaszokat összesíthetjük, és felhasználhatjuk a jövőben az újabb Könyvek felkészítéséhez. A szervezőknek gondosan tanulmányozniuk kell a Könyvek értékelését, és azonnal reagálniuk kell, ha valamelyik Könyv nagyon negatívan értékeli saját tapasztalatait. Ebben az esetben lehet, hogy egy mélyebb beszélgetésre is szükség van az egyik szervező és az érintett Könyv között.

Az alábbi megjegyzések az előző Élő Könyvtárakban szereplő Könyvektől összegyűjtött kérdőívekből/értékelő lapokból származnak:

Kérdés: Mi volt az elmúlt hét során a legjobb pillanat számodra mint Élő Könyv?

Válaszok:

- az olvasók nyitottsága
- az egyik olvasó azért kölcsönzött ki, mert nő vagyok, nem azért, mert fogyatékkal élő
- öt holland férfi kikölcsönzött két órára, kedvesek és okosak voltak, és ez volt az év legérdekesebb beszélgetése
- a 16-20 éves fiatalok nagy adag empátiája
- a sok heteroszexuális ember érdeklődése a homoszexualitás iránt
- gyönyörű lányok is kikölcsönöztek
- az érdeklődő olvasók izgalmas és okos kérdései

Kérdés: Mi volt a legrosszabb pillanat a héten a számodra mint Könyv?

Válaszok:

- néhány olvasó azért kölcsönzött ki, hogy megoldjam a problémáját
- egy srác, akik nagyon frusztrált volt, és az egész beszélgetés alatt támadó magatartást tanúsított
- egy olvasó, aki azt kérdezte "cseréljük le a nőket kecskékre?"
- valaki, aki megvádolt engem azért, aki vagyok
- egy olvasó, aki nem volt különösebben érdeklődő, csak az időt akarta elütni valamivel
- semmi
- a fáradtság és a kimerültség a nap végén

Kérdés: Melyek voltak a leggyakoribb kérdések?

Példák:

- Lehet a feministáknak férjük és gyerekük?
- Hogy lehet valaki jegyellenőr?
- Hol az otthonod?
- A férjed és a gyereked is fogyatékos?
- Létezik-e Isten, és van-e élet a halál után?
- Miért ittál, és hogyan hagytad abba?
- Miért jöttél ebbe az országba?
- Milyen szörnyű dolgok történtek veled eddig?
- Milyen érzés rendőrnél lenni?
- Mit szóltak a szüleid, amikor rájöttek, hogy homoszexuális vagy?
- Melyik vallás az igazi?
- A cigányok tolerálják a nem-cigányokat?
- Hogyan kaphatnék munkát egy európai szervezetben?
- Milyen az első nap a börtönben? Milyen az első nap a szabadulás után?
- Ha lenne egy második lehetőség, mit csinálnál másképp?

ÉRTÉKELŐ TALÁLKOZÓK

Az értékelő találkozók gyakran a program ideje alatt kerülnek megszervezésre; sok csoport kedveli a nap végi rövid értékelőket. A Könyvekkel, könyvtárosokkal közös, átfogóbb értékelésre általában néhány nappal vagy héttel a programot követően szokott sor kerülni. Hasznos lehet egyéb partnerek, pl. a Könyveket delegáló civil szervezetek, valamint a fesztivál házigazdájának jelenléte is.

Kedves Olvasó!

Köszönjük, hogy időt szánsz arra, hogy kitöltsd ezt a rövid kérdőívet, és megoszd velünk az egy vagy több Élő Könyv elolvasása során szerzett tapasztalataidat. Megjegyzéseid hozzájárulnak majd az Élő Könyvtár módszertanának továbbfejlesztéséhez. Minden választ bizalmasan és anonim módon kezelünk.

Életkor:

Neme: férfi nő

Nemzetiség:

Hol hallottál először az Élő Könyvtárról?

TV rádió újság közvetlenül a sátrunknál a Szigeten kapott szórólapból

más olvasóktól egyéb forrásból:

Voltál-e már korábban Élő Könyvtár-olvasó?

Nem, most először Igen, (kérjük, részletezd):

Melyik könyveket kölcsönöztél ki?

Mennyire tetszett az Élő Könyvtár ötlete?

1 2 3 4 5 (1-egyáltalán nem, 5-nagyon)

Mennyire tetszett a katalógusban szereplő könyv-választék és a róluk szóló sztereotípiák?

1 2 3 4 5 (1-egyáltalán nem, 5-nagyon)

Megjegyzések:

Hogyan értékelnéd a könyvtárosok munkáját?

1 2 3 4 5 (1-egyáltalán nem segítőkész, 5-nagyon segítőkész)

Amennyiben használtál Szótárat, mennyire voltál megelégedve vele?

1 2 3 4 5 (1-egyáltalán nem, 5-nagyon)

A Könyvek olvasásakor mi volt a legmeghatározóbb élményed?

.....

Tanultál-e valami újat a Könyv vagy több Könyv elolvasásakor az Élő Könyvtárból?

.....

Ajánlanád másoknak is, hogy olvasóként meglátogassák az Élő Könyvtárat?

.....

Szeretnél-e új Könyveket javasolni a katalógusunkba?

.....

Köszönjük az észrevételeidet, és az időt, amit ránk szántál!

Név:

A Könyv címe:

Életkor:

Neme: férfi nő

Nemzetiség:

Küldő szervezet (ha volt ilyen):

Hány olvasód volt az Élő Könyvtár folyamán?

1-5 5-10 több mint 10

Milyen élmény volt Könyvnek lenni?

1 2 3 4 5 (1-nagyon rossz, 5-nagyon jó)

Mit gondolsz az olvasóidról?

1 2 3 4 5 (1- nem mutatott érdeklődést, 5-érdeklődő hozzáállás)

Helyénvaló és használható volt-e a Könyvként betöltött szereped leírása, amelyet a Sziget előtt megkaptál?

1 2 3 4 5 (1-helytelen, elégtelen, 5-nagyon világos, jól érthető)

Hogyan értékelnéd a Könyvtár személyzete által nyújtott segítséget?

1 2 3 4 5 (1-egyáltalán nem segítettek, 5-nagyon sokat segítettek)

Ha használtál szótárat, kérjük, értékeld a munkáját.

1 2 3 4 5 (1- nem igazán segített, 5-nagyon jó volt)

Hogyan értékeled a munkaidőd hosszát és beosztását?

1 2 3 4 5 (1-nem megfelelő, túl hosszú, 5-megfelelő)

Hogy érzed, hasznos volt az olvasóid számára, hogy elolvastak téged?

.....

Miért volt hasznos számodra, hogy elolvastak téged?

.....

Melyek voltak a leggyakoribb kérdések?

.....

Mi jelentette számodra a legnagyobb kihívást abban, hogy Könyv voltál?

.....

Néhány tanács vagy javaslat a következő Élő Könyvtárhoz:

.....

A jövőbeni Élő Könyveknek:

A szervezőknek:

A könyvtárosoknak:

Az olvasóinknak:

A katalógussal kapcsolatban:

Volna kedved újra Élő Könyvként dolgozni?

Egyéb észrevétel/hozzászólás?

Függelék

A KÉPEK JEGYZÉKE ÉS SZERZŐI JOGAI

- Címlap
Ki a Könyv?
© Európa Tanács, Európai Ifjúsági Központ Budapest, 2004
7. oldal
Szigetlakók
© Európa Tanács, Európai Ifjúsági Központ Budapest, 2004
8. oldal
Az Élő Könyvtár – The Living Library
© Európa Tanács, Európai Ifjúsági Központ Budapest, 2004
11. oldal
A Feminista Könyv részt vesz egy a társadalmi nemi szerepekről szóló beszélgetésben az ombudsman irodájában a Sziget Fesztiválon
© Európa Tanács, Európai Ifjúsági Központ Budapest, 2004
17. oldal
A Roskilde Fesztiválon megrendezett Élő Könyvtár bejárata
© Mathies Erlandsen, Állítsátok meg az Erőszakot!, Dánia, 2000
19. oldal
Az Alvarn Ungdomskole Élő Könyvtárának Könyvei, Nesodden, Norvégia, 2003
A fotót a Norsk Folkehjelp (Norvég Humán Segély) bocsátotta rendelkezésünkre
21. oldal
Az Élő Könyvtár könyvtárosa segít az olvasóknak a választásban
© Art Factory, 2003
23. oldal
A katalógus tanulmányozása közben
© Európa Tanács, Európai Ifjúsági Központ Budapest, 2004
24. oldal
Az Élő Könyvtár és az EIK standja a SZIGET Fesztiválon
© Európa Tanács, Európai Ifjúsági Központ Budapest, 2004
25. oldal
Kérünk egy könyvet három olvasónak!
© Európa Tanács, Európai Ifjúsági Központ Budapest, 2004
26. oldal
Diákok egy Könyvvel az Alvarn Ungdomskole Élő Könyvtárában, Nesodden, Norvégia, 2003
A fotót a Norsk Folkehjelp (Norvég Humán Segély) bocsátotta rendelkezésünkre
28. oldal
Olvasókra váró Könyvek
© Art Factory, 2003
32. oldal
A Katalógus
A Szőke Nő
© Európa Tanács, Európai Ifjúsági Központ Budapest, 2004
34. és 35. oldal
Könyvek egymás közt
© Európa Tanács, Európai Ifjúsági Központ Budapest, 2004
37. oldal
A Könyvek ismerkednek egymással, Rock In Rio, Lisszabon
Fotó: Ronni Abergel, 2004
39. oldal
Nem épp erre az alkalomra öltöztem, Roskilde Fesztivál
Fotó: Asma Mouna, Stop The Violence, Dánia, 2000
40. oldal
Diákok csoportja egy Könyvvel
Alvarn Ungdomskole, Nesodden, Norvégia, 2003
A fotót a Norsk Folkehjelp (Norvég Humán Segély) bocsátotta rendelkezésünkre
45. oldal
Három olvasó a Bevándorló Könyvvel beszélget, Rock In Rio Lisbon
Fotó: Ronni Abergel, 2004
47. oldal
Műszakváltás
© Európa Tanács, Európai Ifjúsági Központ Budapest, 2004
49. oldal
Könyvtárosok csúcsidőben
© Európa Tanács, Európai Ifjúsági Központ Budapest, 2004
51. oldal
A könyvtáros érdeklődő olvasókkal beszélget, Roskilde Fesztivál
Fotó: Mathies Erlandsen, Stop the Violence, Dánia, 2000
52. oldal
Élő Könyvtár a könyvtárban
A fotót a Központi Szabó Ervin Könyvtár bocsátotta rendelkezésünkre, Budapest, 2004
53. oldal
Az Élő Könyvtár Utcai Reklámsapata a Roskilde Fesztiválon
Fotó: Mathies Erlandsen, Stop the Violence, Dánia 2000
54. oldal
Szórólap olvasása közben
© Európa Tanács, Európai Ifjúsági Központ Budapest, 2004
55. oldal
A könyvtáros ismerteti a könyvlistát, Roskilde Fesztivál
Fotó: Mathies Erlandsen, Stop the Violence, Dánia, 2000
59. oldal
Olvasás az Élő Könyvtár előtt
© Art Factory, 2003
60. oldal
Egy visszatérő olvasó még egy Könyvet választ
© Európa Tanács, Európai Ifjúsági Központ Budapest, 2004
66. oldal (Függelék)
Az Élő Könyvtár standja a Rock In Rio Fesztiválon, Lisszabon, 2004
Fotó: Ronni Abergel, 2004
67. oldal
Az Alvarn Ungdomskole-ban megrendezett Élő Könyvtár plakátja, Nesodden, Norvégia, 2003
A fotót a Norsk Folkehjelp (Norvég Humán Segély) bocsátotta rendelkezésünkre

EGY A 2000-ES ROSKILSDE FESZTIVÁLON MEGRENDEZETT ÉLŐ KÖNYVTÁRAT NÉPSZERŰSÍTŐ SZÁMOS POSZTER KÖZÜL

A Stop Volden (Állítsátok meg az Erőszakot), Dánia jóvoltából

CÍM: AMIKOR TÚL VAGY RAJTA, ÚGY ÉRZED MAJD, MINTHA EGY BARÁTTÓL VÁLNÁL EL.

A JOBB SAROKBAN LÁTHATÓ KÁRTYA SZÖVEGE:

Kölcsönözz ki egy emberi lényt, akit egyébként ki nem állhatsz. Nagy a választék az olyan népszerű fajtákból, mint meleg, hip-hoppos, ajtónálló. Tegyetek egy sétát, és beszélgetsetek – vagy ne, csak hozd vissza két órán belül.

LIVING LIBRARY STAND AT THE ROCK IN RIO FESTIVAL, LISBON 2004

PROMOTION POSTER OF THE LIVING LIBRARY IN AT THE ALVÆRN UNGDOMSKOLE, NESODDEN, NORWAY, 2003

EGY KATALÓGUSOLDAL ÉS EGY OLVASÓJEGY (EIK)

Feminista

- Gyűlöli a férfiakat,
- Leszbikus,
- Képtelen pasit szerezni magának,
- Egy...

Feminist

- Hates men,
- Is lesbian,
- Couldn't get a boyfriend,
- Is a feminist due to a trauma,
- Aggressive,
- Hairy legs, hairy all over.

ÉLŐ KÖNYVTÁR
LIVING LIBRARY
SZIGET 2004

Név/Name: **PETER**

OLVASÓJEGY
READER'S PASS

Kölcsönzött könyvek
Book loans

Dátum
Date

8/8/

1. **Feminist**

2. **Gay**

3. **Priest**

4.

He erre a könyvre más nyelven lenne szükséged, fordulj a könyvtárhoz!
For availability in additional languages, please contact the librarian.

NÉHÁNY PÉLDA A KÖNYVEK SZÁMÁRA KÉSZÍTETT PÓLÓK KÖZÜL

Élő Könyv póló az Alvarn Ungdomskole-ban megrendezett Élő Könyvtárból
A Norsk Folkehjelp (Norvég Humán Segély) jóvoltából

Élő Könyv póló a Sziget Fesztivál Élő Könyvtárból
Design: Art Factory, Budapest

Sales agents for publications of the Council of Europe
Agents de vente des publications du Conseil de l'Europe

AZ EURÓPA TANÁCS IFJÚSÁGI SEKTORA ÉS EMBERI JOGI KÉPZÉSEI

Az Élő Könyvtár része az Európa Tanács ifjúsági szektora egyik legfontosabb programjának: "Fiatalok az emberi jogok és a társadalmi kohézió elősegítéséért."

A program fő célkitűzései:

- válaszok keresése az olyan az emberi méltóságot érő állandó sérelmekre, mint a társadalmi kirekesztés, az erőszak, a rasszizmus, az intolerancia és a diszkrimináció;
- a fiatalok felkészítése olyan programok megvalósítására, amelyek az őket érintő rasszizmus, xenofóbia, diszkrimináció és a társadalmi nemi szerepeken alapuló erőszak problémáira keresnek megoldást;
- az emberi jogi képzéssel foglalkozók által hasznosítható képzési segédanyagok és módszertani segédanyagok fejlesztése;
- pilóta projektek és képzési programok megvalósulásának elősegítése és támogatása az emberi jogi képzés területén Európa-szerte;
- az emberi jogok érvényesülését elősegítő ifjúsági szervezetek, multiplikátorok és képzők európai hálózatának összefogása.

A nagy nyilvános rendezvényeken való részvétel egyedülálló lehetőséget teremt a fiatalok számára, hogy az emberi jogok, az ifjúsági részvétel és az interkulturális tanulás üzenetét elterjesszék.

Amennyiben további információkat szeretne találni az Ifjúsági és Sport Igazgatóság programjairól, kérjük, tekintse meg honlapjainkat:

www.coe.int

Az Európa Tanács hivatalos honlapja.

www.coe.int/youth

Az Európa Tanács Ifjúsági és Sport Igazgatóságának munkája, programjai, döntéshozatali szerkezete, kiadványai, partnerei stb....

www.coe.int/hre

Információk az Emberi Jogok Képzési Programról, hozzáférési lehetőség a kiadványokhoz és képzési anyagokhoz.

www.eycb.coe.int

A budapesti Európai Ifjúsági Központ honlapja, amely tájékoztatást ad a központ programjairól, kiadványairól, szolgáltatásairól és hasznos gyakorlati tudnivalókról.

AUSTRALIA/AUSTRALIE
Hunter Publications, 58A, Cippa Street
AUS-3066 COLLINGWOOD, Victoria
Tel.: (61) 3 9417 5361
Fax: (61) 3 9419 7154
E-mail: Sales@hunter-pubs.com.au
http://www.hunter-pubs.com.au

AUSTRIA/AUTRICHE
Gerold und Co., Welburggasse 26
A-1010 WIEN
Tel.: (43) 1 533 5014
Fax: (43) 1 533 5014 18
E-mail: buch@gerold.fedcom.at
http://www.gerold.at

BELGIUM/BELGIQUE
La Librairie européenne SA
50, avenue A. Jansart
B-1200 BRUXELLES 20
Tel.: (32) 2 734 0281
Fax: (32) 2 735 0860
E-mail: info@libeurop.be
http://www.libeurop.be

Jean de Linny
202, avenue du Roi
B-1190 BRUXELLES
Tel.: (32) 2 538 4308
Fax: (32) 2 538 0841
E-mail: jean.de.linny@euronet.be
http://www.jean-de-linny.be

CANADA
Renouf Publishing Company Limited
5369 Chemin Canotek Road
CDN-OTTAWA, Ontario, K1J 9J3
Tel.: (1) 613 745 2665
Fax: (1) 613 745 7660
E-mail: order.dept@renoufbooks.com
http://www.renoufbooks.com

**CZECH REPUBLIC/
RÉPUBLIQUE TCHÈQUE**
Svewco Cz Dovez Tisků Praha
Cankarova 21
CZ-18021 PRAHA 9
Tel.: (420) 2 660 35 364
Fax: (420) 2 683 30 42
E-mail: import@svewco.cz

DENMARK/DANEMARK
Swets Blackwell A/S
Jagtvej 169 B, 2 Sol
DK-2100 KØBENHAVN Ø
Tel.: (45) 39 15 79 15
Fax: (45) 39 15 79 10
E-mail: info@dk.swetsblackwell.com

FINLAND/FINLANDE
Akateeminen Kirjakauppa
Keskuskatu 1, PO Box 218
FIN-00101 HELSINKI
Tel.: (358) 9 121 41
Fax: (358) 9 121 4450
E-mail: akat@aus.akateeminen.fi
http://www.akat@aus.akateeminen.com

FRANCE
La Documentation française
(Diffusion/Vente France entière)
124 rue H. Barbusse
F-93308 Aubervilliers Cedex
Tel.: (33) 01 40 15 70 00
Fax: (33) 01 40 15 68 00
E-mail: commandes.v@ladocfrancaise.gov.fr
http://www.ladocfrancaise.gov.fr

Librairie Kliber (Vente Strasbourg)
Palais de l'Europe
F-67075 STRASBOURG Cedex
Fax: (33) 03 88 52 91 21
E-mail: librairie.kliber@coe.int

GERMANY/ALLEMAGNE
UNO Verlag
Am Hofgarten 10
D-53113 BONN
Tel.: (49) 2 28 94 90 20
Fax: (49) 2 28 94 90 222
E-mail: bestellung@uno-verlag.de
http://www.uno-verlag.de

GREECE/GRÈCE
Librairie Kalfitron
Marsokordatos 9
GR-ATHINA 106 78
Tel.: (30) 1 38 29 283
Fax: (30) 1 38 33 967
E-mail: ord@otenet.gr

HUNGARY/HONGRIE
Euro Info Service
Hungepo Europa Központ tér 1
H-1101 BUDAPEST
Tel.: (36) 264 8270
Fax: (36) 264 8271
E-mail: euroinfo@euroinfo.hu
http://www.euroinfo.hu

ITALY/ITALIE
Libreria Commissionaria Sansoni
Via Duca di Calabria 1/1, CP 952
I-50125 FIRENZE
Tel.: (39) 556 4831
Fax: (39) 556 41257
E-mail: koson@koson.com
http://www.koson.com

NETHERLANDS/PAYS-BAS
De Lindeboom Internationale Publikaties
PO Box 202, MA de Ruyterstraat 20 A
NL-7480 AE HAARLEMBERGEN
Tel.: (31) 53 574 0004
Fax: (31) 53 572 9296
E-mail: lndeboo@worldonline.nl
http://home-1-worldonline.nl/~lndeboo/

NORWAY/NORVÈGE
Akademika, A/S Universitetsbøkhandel
PO Box 84, Blindern
N-0314 OSLO
Tel.: (47) 22 85 30 30
Fax: (47) 22 12 24 20

POLAND/POLOGNE
Człowa Księgarnia Naukowa
im. B. Prusa
Krakowski Przejście 7
PL-00-058 WARSZAWA
Tel.: (48) 22 22 66
Fax: (48) 22 26 64 49
E-mail: info@internews.com.pl
http://www.internews.com.pl

PORTUGAL
Livraria Portugal
Rua do Carmo, 70
P-1200 LISBOA
Tel.: (351) 13 47 49 82
Fax: (351) 13 47 02 64
E-mail: lv.portugal@mail.telepac.pt

SPAIN/ESPAGNE
Mundi-Pressa Llibros SA
Castelló 37
E-28001 MADRID
Tel.: (34) 914 36 37 00
Fax: (34) 915 75 39 98
E-mail: libreria@mundiprensa.es
http://www.mundiprensa.com

SWITZERLAND/SUISSE
BERSY
Route de Montbéliar
CH-1965 SAVISE
Tel.: (41) 27 395 53 33
Fax: (41) 27 395 53 34
E-mail: grawin@netplus.ch

Adeo – Van Diermen
Chemin du Lacvez 41
CH-1807 BLONAY
Tel.: (41) 21 943 26 73
Fax: (41) 21 943 36 06
E-mail: mvaender@worldcom.ch

UNITED KINGDOM/ROYAUME-UNI
TSO (formerly HMSO)
51 Nine Elms Lane
GB-LONDON SW8 5DR
Tel.: (44) 207 873 8372
Fax: (44) 207 873 8200
E-mail: customer.services@tso.co.uk
http://www.tso-stationery-office.co.uk
http://www.tso/official.net

**UNITED STATES and CANADA/
ÉTATS-UNIS et CANADA**
Manhattan Publishing Company
468 Albany Post Road, PO Box 890
CROTON-ON-HUDSON,
NY 10520, USA
Tel.: (1) 914 271 5194
Fax: (1) 914 271 5896
E-mail: info@manhattanpublishing.com
http://www.manhattanpublishing.com

Council of Europe Publishing/Editions du Conseil de l'Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
Tel.: (33) 03 88 41 25 81 – Fax: (33) 03 88 41 39 10
E-mail: publishing@coe.int – Website: http://book.coe.int

